

HET LAAGLAND

BESTUURSVERSLAG 2016

De Prins op Het Knappe Paard

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Samenstelling bestuur, directie en raad van toezicht.....	5
3. Reflectie op exploitatieresultaat en financiële positie	7
4. Reflectie op inhoudelijke resultaten	8
5. Conclusie	233
Bijlage 1: Voorstellingen in het theater	255
Bijlage 2: Voorstellingen op school.....	333
Bijlage 3: Overig/Projecten	37
Bijlage 4: Toelichting Governance Code Cultuur.....	44
Bijlage 5: Exploitatiereking 2016	43

1. INLEIDING

Voor u ligt het bestuursverslag 2016 van Het Laagland. Afgelopen jaar was opnieuw een succesvol jaar voor Het Laagland met onder meer de Zilveren Krekel voor *Bezoek voor Beer* en een ZAPP-Theaterprijs-nominatie voor *Expeditie Peter Pan*. Uiteraard zijn wij verheugd over het positieve advies dat wij in 2016 zowel landelijk als provinciaal mochten ontvangen en met de daarmee samenhangende continuering van onze landelijke BIS-status en Limburgse Cultuurplan-erkenning voor de komende vier jaren. Het Laagland heeft in 2016 in totaal 35.639 bezoekers bereikt en dit jaar afgesloten met een positief exploitatieresultaat van € 74.514.

PRESTATIE-EISEN 2013-2016: BIJNA 140.000 BEZOEKERS

2016 is het laatste jaar van de planperiode 2013-2016, vandaar dat in dit bestuursverslag ook wordt teruggeblikt op de afgelopen vier jaar. Het Laagland heeft in deze periode ruimschoots voldaan aan zowel haar overeenkomst met de Provincie Limburg als met het Ministerie van OCW: met 1.078 voorstellingen zijn in totaal 125.320 bezoekers bereikt. Hierbij gaat het om voorstellingen gespeeld in het theater voor zowel familiepubliek als schoolkinderen en om voorstellingen gespeeld op scholen, in de klas, de aula of in onze theatertrailer.

In deze periode zijn 720 van de in totaal 1.078 gerealiseerde voorstellingen in de Provincie Limburg gespeeld, waarmee in Limburg 65.980 bezoekers in zijn bereikt.

Het Laagland 2013-2016	2013-2016	
Afspraken provincie Limburg	begroot	realisatie
aantal voorstellingen Limburg	442	720
aantal voorstellingen totaal	723	1.078
bezoekers Limburg	45.415	65.980
bezoekers totaal	88.725	125.320
aantal educatieve activiteiten	765	824
aantal deelnemers	8.250	14.171

Het bereik ligt ook ruim boven de OCW-prestatieafspraken van 98.720 bezoekers. Ook de OCW-afspraken voor het bereik van het primair onderwijs en voortgezet onderwijs zijn ruim behaald. Het Laagland heeft in deze vier jaar 85.007 leerlingen bereikt, waarvan 77.602 in het basisonderwijs en 7.405 in het voortgezet onderwijs. Zeker voor het basisonderwijs geldt dat het resultaat fors hoger is dan de norm van 43.100 leerlingen. In het bestuursverslag over 2015 werd de verwachting uitgesproken dat de achterstand die dat jaar in het voortgezet onderwijs was ontstaan, in 2016 zou worden ingelopen. Die verwachting is inderdaad uitgekomen: de VO-prestatie-eis van 5.220 is met 7.405 bereikte scholieren in de periode 2013-2016 eveneens behaald.

Het totale publieksbereik komt inclusief de gerealiseerde educatieve activiteiten (workshops en overige activiteiten) in deze vier jaar op 139.491 bezoekers. Voor 2013-2016 heeft Het Laagland bij de Provincie Limburg een resultaat van 765 activiteiten met 8.250 deelnemers afgegeven. Ook deze

doelstelling is de afgelopen vier jaar gerealiseerd met in totaal 824 activiteiten en 14.171 deelnemers.

JUBILEUMJAAR

2016 was een bijzonder jaar voor ons gezelschap omdat het 15 jaar geleden was dat theatermakers Inèz Derksen, Bas Zuyderland en Silvia Andringa neerstreken in Sittard na de eerdere formele oprichting van Het Laagland in 2000. Artistiek directeur Inèz Derksen werd voor haar bijdrage aan kwalitatief jeugdtheater in Limburg en ver daarbuiten, in april 2016 onderscheiden met een Koninklijke Ridderorde. Het voornemen om 15 jaar Het Laagland met ons publiek in Sittard aan het begin van het nieuwe seizoen 2016/2017 in eigen huis te vieren met een speciaal Laagland-weekend, moest worden aangepast aangezien met *De Prins op het Knappe Paard* eind april 2016 een onverwachte coproductie met Opera Zuid op ons pad kwam. Voor deze crossover van theater en opera voor een jeugdig publiek naar concept en in regie van Lennart Monaster, werd vanaf augustus zes weken in onze theaterzaal gerepeteerd. *De Prins op het Knappe Paard* vroeg zodoende op alle fronten om inzet van het Laagland-team. Feestelijker dan met een première van deze discipline overstijgende jeugdtheateropera op 27 september kon ons jubileum echter niet worden gevierd. Voor alle betrokkenen achter de schermen van 15 jaar Het Laagland hebben we aandacht aan ons jubileum besteed met een feest in de eigen zaal op 1 oktober. Bas Zuyderland, artistiek medewerker en medeoprichter van ons gezelschap, hield deze avond een memorabele toespraak over de rol van theater en de theatermaker. 2016 is ook het jaar waarin Het Laagland in goed overleg zijn dienstverband wegens zijn gezondheidssituatie heeft moeten beëindigen.

Speech Bas Zuyderland tijdens feestavond 15-jarig bestaan Het Laagland

INTERNE ORGANISATIE

De Prins op het Knappe Paard was zeker wat betreft talentontwikkeling een zeer welkome extra voorstelling. Het krappe tijdsplan tussen aanvraag, honorering en het vervolgen in repetitie gaan van deze door een incidentele OCW-subsidie aan Opera Zuid mogelijk gemaakte voorstelling, maakte *De Prins op het Knappe Paard* een stevige uitdaging voor zowel productie, educatie als marketing van Het Laagland. Doordat ook de *FutureXpress* in de tweede helft van 2016 alsnog doorgang kon vinden, waren de werkzaamheden voor ons team onvoldoende door het jaar gespreid. De balans tussen output en de omvang van de vaste formatie van Het Laagland blijft een aandachtspunt. Een van de maatregelen in dit kader is dat de functie van productie leider die in 2016 geheel freelance is ingevuld, in 2017 wordt verzaamd tot een 1^e productie leider in vaste dienst die ook verantwoordelijk is voor de technische planning van Het Laagland.

Voor de zomer werd duidelijk dat voor de beroepsgroep acteurs de uitzondering op de wet op de ketenbepaling gehandhaafd zou blijven. Dat maakte dat de rol van Muis in de reprise van *Bezoek voor Beer* toch door de oorspronkelijke acteur gespeeld kon worden waarmee de kwaliteit van deze prijswinnende voorstelling gewaarborgd bleef. De onzekerheid op dit punt was zowel in onze bedrijfsvoering alsmede voor de betrokken acteurs bijzonder onprettig. Daarnaast heeft de invoering van de wet DBA in 2016 tot veel onrust geleid bij met name zelfstandig werkzame acteurs, productie leiders en technici. Ondanks de voorlopig uitgestelde handhaving van deze wet blijft de zorg over de toekomstige gevolgen voor de uitoefening van hun beroepspraktijk en daarmee hun noodzakelijke flexibele inzetbaarheid voor Het Laagland bestaan.

2. SAMENSTELLING BESTUUR, DIRECTIE EN RAAD VAN TOEZICHT

Stichting Het Laagland wordt sinds de oprichting bestuurd volgens het raad van toezichtmodel. De directie vormt het bestuur van Het Laagland, in 2016 bestaande uit algemeen directeur Simone Mager en artistiek directeur Inèz Derksen.

De Raad van Toezicht is in 2016 van samenstelling veranderd met de komst van Hans Gubbels per april 2016 en Dorine Cremers per mei 2016. De vacature die per november 2016 is ontstaan door het vertrek wegens persoonlijke omstandigheden van Jos Ferron, wordt begin 2017 ingevuld.

ROOSTER VAN AFTREDEN RAAD VAN TOEZICHT EN BESTUUR

achternaam	initialen	m/v	jaar	functie	datum aanstelling	datum aftreden ¹	termijn
Straat	H.C.	m	1944	Voorzitter RvT	01-12-2009	30-11-2018	2
Dunnewijk- Budé	M.H.	v	1945	Lid RvT	26-05-2011	25-11-2019	2

¹ In de statuten van Stichting Het Laagland is vastgelegd dat de leden van de Raad van Toezicht elke 4,5 jaar aftreden en tweemaal herbenoemd kunnen worden. Voor de directieleden/bestuurders is geen maximale termijn vastgelegd.

Gubbels	J.H.M.	m	1960	Lid RvT	15-4-2016	14-10-2021	1
Ferron	J.F.M.	m	1958	Lid RVT	26-09-2014	10-11-2016 vacature	1
Cremers	D.G.P.	v	1965	Lid RvT	22-11-2016	21-5-2021	1
Derksen	I.M.	v	1967	Bestuurder en directielid	13-7-2000	onbepaald	n.v.t.
Mager	S.C.A.	v	1968	Bestuurder en directielid	01-09-2015	onbepaald	n.v.t.

FUNCTIONEREN RAAD VAN TOEZICHT

De Raad van Toezicht van Het Laagland kwam in 2016 keer vier maal bijeen. Tijdens deze reguliere vergaderingen stonden vaste punten op de agenda zoals de financiële positie van het gezelschap, het vaststellen van de jaarbegroting 2017 en het verlenen van goedkeuring aan de jaarverantwoording 2015 in aanwezigheid van een externe accountant.

GOVERNANCE CODE CULTUUR

Het bestuur van Stichting Het Laagland onderschrijft de negen principes van de in 2013 herziene Governance Code Cultuur en handelt overeenkomstig. Zo zijn taken, bevoegdheden en werkwijze van zowel directie/bestuur als Raad van Toezicht helder omschreven, waarborgt de Raad van Toezicht deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid in de eigen samenstelling en wordt elke vorm van belangenverstrengeling vermeden. Er zijn heldere en transparante afspraken gemaakt over rechtspositie en bezoldiging van de directie en er wordt veel aandacht besteed aan risicobeheer door sluitende interne procedures en externe controle. Voor het volledige overzicht van de wijze waarop Het Laagland de Governance Code Cultuur toepast, verwijzen wij u naar Bijlage 4.

VERANTWOORDING TOPBELONINGEN/WNT

In het kader van het beleid van de landelijke en provinciale overheid om topbeloningen te normeren en te maximeren en de daaruit voortvloeiende beleidsregels, kunnen wij hier melden dat de stichting twee topfunctionarissen heeft die qua beloning ruim binnen deze gestelde norm blijven:

Mevrouw S.C.A. Mager, algemeen directeur, was geheel 2016 fulltime in dienst van Het Laagland. Haar bruto loon inclusief werkgeverslasten, vakantietoeslag, sociale verzekeringspremies en pensioenlasten bedroeg in 2016 € 93.089 (2015: € 31.137 periode sep t/m dec).

Mevrouw I.M. Derksen, artistiek directeur, was geheel 2016 fulltime in dienst van Het Laagland. Haar bruto loon inclusief werkgeverslasten, vakantietoeslag, sociale verzekeringspremies en pensioenlasten bedroeg € 83.142 (2015: € 81.567).

Er zijn geen belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen en geen beloningen betaalbaar op termijn anders dan opgebouwd pensioen.

De leden van de Raad van Toezicht verrichten hun werkzaamheden onbezoldigd.

3. FINANCIËN, ONDERNEMERSCHAP EN EIGEN INKOMSTEN

RESULTAAT EN RESERVEVORMING

Over 2016 is, na verrekening van de rentelasten, een positief exploitatieresultaat behaald van € 74.514 waar in de begroting was uitgegaan van een bescheiden resultaat van € 2.000. Naast kostenbeheersing is dit resultaat mede gerealiseerd door de uitvoering van twee grote niet voorziene projecten (*FutureXpress* en *De Prins op het Knappe Paard*). Hierdoor is ook de liquiditeitspositie van Het Laagland in 2016 sterk verbeterd. Er was voorzien dat de betalingen in juni en december 2016 scherp gemonitord zouden moeten worden. Door vooruit ontvangen bedragen is geheel 2016 echter zonder liquiditeitsproblemen verlopen.

Het Laagland behaalde in 2016 met publieksinkomsten, coproductiebijdragen en bijdragen van particuliere fondsen een eigen inkomstenpercentage van:

- **28,9%** berekend als aandeel van de totale baten (begroot: 20,6%)
- **43,9%** berekend als aandeel van de totale structurele subsidie (begroot: 27,5%)

Dit percentage laat zien dat Het Laagland een ondernemend gezelschap is dat in staat is om extra middelen te verwerven voor projecten en succesvol samenwerkingsverbanden aangaat met partijen in en buiten de regio. De samenwerking met Stichting Lichting Zuid was in de afgelopen periode het meest in het oog springende partnerschap: deze stichting verleende met financiële steun vanuit onder meer het bedrijfsleven de opdracht aan Het Laagland om een voorstelling voor groep 8 van het basisonderwijs te produceren. Deze *FutureXpress* trok vanaf 2014 drie rondes door de provincie en bereikte zo 6.273 leerlingen met 136 voorstellingen die werden gespeeld in onze eigen theatertrailer die binnen dit project werd bekostigd.

Over deze gehele periode 2013-2016 heeft Het Laagland een eigen inkomstenpercentage van 46,9% gerealiseerd. Daarmee voldoet Het Laagland niet alleen overtuigend aan de minimumnorm van 17,5% eigen inkomsten zoals deze geldt voor het jeugdtheater, maar ook aan het eigen gestelde target voor 2013-2016 van gemiddeld 30%. Ter vergelijking: over 2009-2012 was het gemiddelde eigen inkomstenpercentage van Het Laagland 35%.

4. REFLECTIE OP INHOUDELIJKE RESULTATEN

REFLECTIE OP PRESTATIE-EISEN 2016: MEER DAN 35.000 BEZOEKERS

De gerealiseerde bezoercijfers voor 2016 zijn ruim boven begroting. Met voorstellingen in het theater en op school inclusief educatieve activiteiten, bereikte Het Laagland dit jaar 35.639 bezoeken.

In de jaarrekening 2016 is het volledige prestatieoverzicht 2016 (model IIIa) opgenomen, hieronder een verkorte weergave daarvan in vergelijking met de planning voor 2016.

In totaal heeft Het Laagland dit jaar 338 voorstellingen met 30.139 bezoekers gerealiseerd. Dit aantal ligt zowel boven het voor 2016 bij de provincie Limburg afgegeven bezoekersaantal van 25.410, als boven de gemiddelde OCW-prestatienorm van 24.680 bezoeken per jaar.

PRESTATIEOVERZICHT 2016 HET LAAGLAND	Planning 2016	Realisatie 2016
PUBLIEKSFUNCTIE - uitvoeringen		
a. uitvoeringen in Limburg, waarvan in	159	247
- Zuid-Limburg	140	210
- Midden-Limburg	12	24
- Noord-Limburg	7	13
b. uitvoeringen in de rest van Nederland	70	65
c. uitvoeringen in het buitenland	12	26
Totaal aantal uitvoeringen	241	338
PUBLIEKSFUNCTIE - bezoekers		
a. aantal bezoekers in Limburg	13.980	17.214
b. aantal bezoekers in de rest van Nederland	9.665	10.504
c. aantal bezoekers in het buitenland	1.765	2.421
Totaal aantal bezoekers	25.410	30.139
EDUCATIE		
a. aantal educatieve activiteiten	180	252
b. aantal deelnemers educatieve activiteiten	1.800	5.500
TALENTONTWIKKELING		
a. aantal activiteiten gericht op talentontwikkeling	4	8
SAMENWERKING		
a. aantal activiteiten gericht op samenwerking	5	5
b. aantal samenwerkingspartners	14	16
TALENTONTWIKKELING		
1. Opera Zuid De Prins op het Knappe Paard (regie Lennart Monaster)		
2. Dream On (regisseur/acteur Niels Lemmens)		
3. Het Wilde Weg (regisseur Rita Hoofwijk)		
4. Adam en de Anderen (regisseur/acteur Anne Rats)		
5. VIA ZUID Koude Sokken Dooien Niet (regisseur Mayke Roels)		
6. VIA ZUID Flik Flak (auteur Annet Bremen)		
7. Zo Gefixt (acteur Fabio Keersemaeckers)		
8. Talent3: talentontwikkeling amateurs toptalent (Jong Laagland, Theaterschool Westelijke Mijnstreek, Lef)		

PROJECTEN GERICHT OP SAMENWERKING

1. Opera Zuid De Prins op het Knappe Paard (regisseur Lennart Monaster)
2. Toneelgroep Maastricht (Dream On en Zo Gefixt gezamenlijke verkoop)
3. FutureXpress (Stichting Lichting Zuid, Connect Limburg)
4. Klasse Theater Educatie (De Stilte, Kwatta, Holland Opera, het Houten Huis)
5. Talent3: talentontwikkeling amateurs toptalent (Jong Laagland, Theaterschool Westelijke Mijnstreek, Lef)

AANTAL SAMENWERKINGEN

1. Opera Zuid (De Prins op het Knappe Paard)
2. Via Zuid (diverse)
3. Toneelgroep Maastricht (Dream On)
4. philharmonie zuid nederland (Alice in Wonderland)
5. Stichting Lichting Zuid (FutureXpress)
6. Connect Limburg (FutureXpress)
7. Generale Oost (Adam en de Anderen)
8. Toneelacademie Maastricht (Het Wilde Weg)
9. Gemeente Sittard-Geleen (Kindermonument, Theater na de Dam)
10. Theater na de Dam (74 Pers.)
11. De Domijnen (Op de bank, Geleen On Stage)
12. Parkstad Limburg Theaters (educatieve rondleidingen)
13. Project Sally (zakelijke ondersteuning, repetitiefaciliteiten)
14. Kaleidoscoop: Toon je Talent (De Prins op het Knappe Paard)
15. Stichting Kindante (Expeditie Binnenwereld)
16. Klasse Theater Educatie (De Stilte, Kwatta, Holland Opera, het Houten Huis)

Schoolvoorstellingen

Het aantal bereikte scholieren (PO plus VO) betrof in 2016 20.287 kinderen en jongeren, waarmee de gemiddelde prestatienorm voor OCW van 12.080 leerlingen per jaar ruim is behaald. Er zijn 17.375 basisschoolleerlingen bereikt, fors meer dan de gemiddelde norm van 10.775 per jaar.

Het aantal leerlingen VO bedroeg in 2016 3.412. De OCW-prestatienorm van gemiddeld 1.305 is zodoende ruim behaald en de in 2015 opgelopen achterstand is volgens verwachting in 2016 ingelopen. De samenwerking rond de klassenvoorstelling *Dream On* met Toneelgroep Maastricht heeft zijn vruchten afgeworpen. Bovendien sloeg deze voorstelling over studie- en carrièrekeuze zo goed aan bij docenten én scholieren dat op verzoek van het voortgezet onderwijs in 2016 een tweede speelronde is ingezet die vervolgens goed is verkocht. *Dream On* wordt ook in 2017 aangeboden en dan gespeeld als volwaardige coproductie van Het Laagland en Toneelgroep Maastricht.

Het voortgezet onderwijs is met *Dream On* voornamelijk op school in de klas bereikt. Voor het primair onderwijs geldt een combinatie van klassenvoorstellingen en besloten schoolvoorstellingen gespeeld in het theater. Van de 17.375 bereikte leerlingen in de basisschoolleeftijd, zijn er 2.892 op school bereikt en dat grotendeels met de *FutureXpress*. De overige 14.483 leerlingen hebben in schoolverband een Laagland-voorstelling in het theater gezien.

Educatieve & overige activiteiten

Wat betreft de realisatie van educatieve activiteiten telt 2016 in totaal 252 activiteiten met een publieksbereik van 5.500 deelnemers. Het gaat hierbij om 238 workshops voor 4.104 scholieren en

jonge amateurs, waar de afspraak was dat we gemiddeld per jaar 185 activiteiten met 1.850 deelnemers zouden realiseren. Voor amateurs ging het in totaal 152 workshops voor 2.114 deelnemers: de optelsom van workshops van Theaterwerkplaats Jong Laagland, het Talent³-programma - een samenwerking met de jeugdtheaterscholen Westelijke Mijnstreek (Sittard) en Lef (Geleen) - en de jaarlijkse provinciale Theaterontmoeting. Op aanvraag van het onderwijs zijn daarnaast 24 workshops aan 360 scholieren gegeven. In samenwerking met Opera Zuid werden rondom *De Prins op het Knappe Paard* 62 workshops met een bereik van 1.630 schoolkinderen gerealiseerd.

Het Laagland heeft in 2016 daarnaast 14 overige activiteiten gerealiseerd met 1.396 bezoekers. Hier gaat het onder meer om het *Kindermonument 2016*, *Zaterdag Hoogwaterdag* van Jong Laagland en de presentatiedag van Talent³, lezingen van de voorstelling-in-words *Flik Flak* in samenwerking met VIA ZUID en een speciale uitvoering van *Zuikerleech* op het Ministerie van OCW ter gelegenheid van de ondertekening van het Cultuurconvenant 2017-2020.

De cast van Zuikerleech met minister Jet Busemakers en Gedeputeerde Ger Koopmans

Publieksamenstelling

Het Laagland heeft als jeugdtheatergezelschap een duidelijke primaire doelgroep: kinderen en hun ouders of verzorgers. Bij vrije voorstellingen bereiken wij hen in familieverband; via rechtstreekse communicatie of via podia of algemene media. In het onderwijs bereiken we onze doelgroep via docenten en bemiddelaars voor cultuureducatie. Het Laagland heeft zelf de beschikking over de gegevens van 1.500 Laagland-fans (1000 in Limburg en 500 in de rest van Nederland). Voor verdere gegevens over de samenstelling van ons publiek zijn we afhankelijk van de podia. Het Laagland is een te kleine speler om zelfstandig gedegen publiekonderzoek te doen. Samenwerking met de branchevereniging of andere jeugdtheatergezelschappen is voor de toekomst de route.

Hieronder een overzicht van alle voorstellingen en projecten die Het Laagland in 2016 heeft gerealiseerd. Vervolgens wordt inhoudelijk stilgestaan bij de ten opzichte van ons jaarplan 2016 onvoorzien voorstellingen en activiteiten. Voor een beschrijving van alle titels wordt verwezen naar Bijlage 1 en verder.

- **Voorstellingen in het theater:**
Bezoek voor Beer 4⁺ doorspelen/reprise
Expeditie Peter Pan 8⁺ reprise, ook internationaal
De Prins op het Knappe Paard 8⁺ nieuw, coproductie Opera Zuid
Zujerleech 10⁺ reprise
- **Voorstellingen op school (klas, aula, trailer):**
Adam en de anderen – groep 4, 5 & 6 primair onderwijs, nieuw, coproductie Generale Oost
FutureXpress – groep 8 primair onderwijs, reprise
Zo Gefixt – groep 7 & 8 primair onderwijs en klas 1 & 2 voorgezet onderwijs, nieuw
Dream On - vanaf 2^e klas voortgezet onderwijs, nieuw, samenwerking Toneelgroep Maastricht
- **Overig/projecten:**
ITEM-project: onderzoekstraject
Theaterontmoeting (workshopweekend voor getalenteerde jongeren)
Koude Sokken Dooien Niet 7⁺ nieuw, coproductie VIA ZUID
Het wilde weg 9⁺ nieuw, coproductie Toneelacademie Maastricht/VIA ZUID
Flik Flak 10⁺ nieuw, coproductie VIA ZUID
74 Pers. nieuw, coproductie Theater na de Dam
Waar de wind ons brengt Kindermonument 2016, nieuw, opdracht Gemeente Sittard-Geleen

De Prins op het Knappe Paard

Na het succesvolle regiedebuut van *Bezoek voor Beer* zochten we met Laaglandensemble-acteur Lennart Monaster (Amersfoort, 1982) uiteraard naar nieuwe kansen voor zijn groeiende regieambities. Die kans kwam via Opera Zuid in de vorm van *De Prins op het Knappe Paard*, een project dat financieel mogelijk werd gemaakt door een incidentele subsidie vanuit OCW, specifiek gericht op opera voor een jeugdig publiek, talentontwikkeling en educatie. Het Laagland was voor Opera Zuid, gezien onze expertise voor jeugd, de aangewezen samenwerkingspartner voor deze voorstelling. Lennart Monaster overtuigde Opera Zuid-intendant Miranda van Kralingen direct met zijn originele concept voor een jeugdtheateropera waarin bekende sprookjesfiguren een nieuw verhaal over de liefde vertelden en bezongen op bestaande barokmuziek.

FutureXpress 3^e ronde

In het Jaarplan 2016 gaven wij aan dat we in samenwerking met Stichting Lichting Zuid graag een derde editie van de *FutureXpress* wilden realiseren, maar dat de financiering hiervan onzeker was aangezien fondsen en sponsors minder geïnteresseerd waren in herhaling van hetzelfde project. Nadat Stichting Lichting Zuid de nieuwe partner Connect Limburg aan de *FutureXpress* wist te verbinden, is er in mei 2016 alsnog groen licht gekomen voor deze derde ronde die voor het eerst, na een aantal tekstaanpassingen, ook met succes in Noord- en Midden Limburg is aangeboden. Om deze

derde ronde mogelijk te maken, heeft Het Laagland een aantal kosten die in de eerdere jaren voor rekening van Lichting Zuid kwam, in 2016 voor eigen rekening genomen.

Cato & Joep uit de FutureXpress op locatie in Venlo

ITEM-onderzoek

Voor 2016 was aangekondigd dat Het Laagland tijd zou nemen om stil te staan bij de wereld in beweging en zo artistieke ruimte te maken voor een nog in te vullen kleinschalig, regionaal project dat op scholen maar ook in bibliotheken of in andere openbare gebouwen kon worden uitgevoerd onder de noemer *Laagland on the move*. Deze ruimte heeft Inèz Derksen afgelopen jaar volop kunnen nemen door de bijzondere samenwerking met het Lectoraat Autonomie en Openbaarheid van de Kunsten Zuyd Hogeschool, waarin ook het Belgische gezelschap het nieuw stedelijk tot 2019 participeert. Deze samenwerking is nog meer dan voorzien een artistiek onderzoekstraject gebleken waarin Inèz Derksen ondersteund door twee jonge makers (Kiki van Aubel en Mayke Roels) op zoek is gegaan naar eigen en andermans (voor)oordelen over angst en verdraagzaamheid. Hun verzameld materiaal was vervolgens aanleiding voor een reeks interviews met zeer uiteenlopende betrokkenen, van asielzoekers tot politiek verantwoordelijken in de eigen regio. Dit onderzoekstraject *Buren* loopt tot en met april 2017 en heeft in 2016 dus nog geen concrete vorm gekregen. Het voornemen om een bestaand werk als *Koffers op Reis* in dit kader te hernemen bleek te beperkend en het onderzoek juist in de weg te zitten. Inèz Derksen heeft hiervoor in de plaats *Zo Gefixt* gemaakt, een remake van haar klassenvoorstelling *AC/DC* uit seizoen 2002/2003. De invulling van een kleinschalig *Buren*-project in de regio zal naar verwachting in de 2e helft van 2017 volgen.

Resultaten 2016

In het jaarplan 2016 zijn op basis van onze meerjarenplan 2013-2016 veertien doelen beschreven die hieronder puntsgewijs worden besproken.

DOEL 1: NAAMSBEKENDHEID ONDERWIJS

Het merendeel van de ICC-ers of directeuren van scholen in Midden- en Zuid-Limburg neemt in 2016 actief kennis van het aanbod van Het Laagland.

- De educatiebrochures voor het basisonderwijs en voortgezet onderwijs vormen ons belangrijkste rechtstreekse communicatiemiddel met het onderwijs. Doordat de *FutureXpres* deze editie ook in Noord- en Midden-Limburg rechtstreeks aan de scholen is aangeboden - en met succes - is ons scholennetwerk over de gehele provincie verbeterd. Het Laagland blijft voor de communicatie over en de afzet van schoolvoorstellingen echter afhankelijk van de bemiddelaars in cultuureducatie zoals De Domijnen in Sittard-Geleen, Abel in Heerlen, ECI in Roermond en Kaleidoscoop in Maastricht. Het beleid was er in 2016 dan ook op gericht om de contacten met genoemde bemiddelaars verder aan te halen. Dit is goed gelukt, met onder meer de opname van *De prins op het Knappe Paard* in het Toon Je Talent-programma van Kaleidoscoop en een scholenserie van *Bezoek voor Beer* in de ECI in Roermond als resultaat.

DOEL 2: STIJGENDE SPONTANE NAAMSBEKENDHEID BIJ GEZINNEN IN SITTARD-GELEEN EN DE REGIO

De spontane naamsbekendheid bij gezinnen in Sittard-Geleen neemt toe.

- In 2016 zijn de partnerschappen met regionale en lokale media versterkt door een samenwerking met Concentra Media (Sittard-Geleen) en een spread in de seizoenbrochure van De Domijnen. Nieuwsfeiten als het lintje voor Inèz Derksen en de uitnodiging vanuit New York voor *The Peter Pan Experience* zijn in 2016 goed benut voor vrije publiciteit en hebben mooie aandacht opgeleverd in vooral De Limburger. Ook op social media waren dit samen met het winnen van de Zilveren Krekel en de nominatie voor de Zapp-Theaterprijs onderwerpen die zowel landelijk als regionaal veel aandacht genereerden.
- De gemeente Sittard-Geleen heeft helaas geen gevolg gegeven aan het voornemen om in 2016 een burgerenquête te houden, waarin ook de naamsbekendheid van Het Laagland zou worden gemeten.

DOEL 3: KWALITEITSTREVEN

*Ook in 2016 streven wij voor onze voorstellingen naar een kwaliteitsniveau dat door theaterrecensenten wordt gewaardeerd met tenminste **** sterren.*

- De première van *De Prins op het Knappe Paard* in september 2016 leverde in De Limburger wel een voorbeschuiving, maar helaas geen recensie op. De recensie van deze voorstelling in Place D'Opera was echter zeer positief. *Bezoek voor Beer*, *Expeditie Peter Pan* en *Zujerleech* waren in 2016 geen nieuwe titels, maar scoorden in 2015 viersterren-recensies. De nieuwe klassenvoorstellingen *Dream On*, *Zo Gefixt*, *Adam en de Anderen* speelden voornamelijk in het onderwijs, wat helaas geen persaandacht heeft opgeleverd.

Home » Featured, Operarecensie

Opera en sprookjes mengen bij Opera Zuid

MAASTRICHT 27 OKTOBER 2016 GEEN REACTIES

Kinderen kennis laten maken met opera lukt niet door ze urenlang naar complete voorstellingen te laten kijken. Maar als je opera mengt met de wereld van sprookjes en daar een creatieve draai aan geeft, leert een jong publiek spelenderwijs de muziek kennen. *De Prins op het Knappe Paard* van Opera Zuid en Het Laagland maakte de klassieke zang wel heel aantrekkelijk.

Je zal maar kind zijn, zo vanaf een jaar of acht, en op één van de mooiste herfstdagen van het jaar lekker niet in de natuur hoeven wandelen en troep hoeven verzamelen voor een herfststukje. Je zal maar leuke grootouders hebben of met de nieuwe vriendin van je moeder mee mogen naar een echt theater, in de gebouwen van de cementfabriek ENCI in Maastricht. Waar je de mooiste muziek hoort en meteen alles leert over de liefde, wat ook voor een achtjarige hele nuttige bagage is.

(© Opera Zuid)

Het werd allemaal voorgeschoteld door een betoverend mooie Assepoester, met lang blond haar en een weelderige blauwe japon, en door een minstens zo mooie Sneeuwwitje, die ook nog prachtig bleek te kunnen zingen. Naast hen stonden twee prinsesjes, woest aantrekkelijk, waarvan de één stug volhield dat hij een kikker was en de ander grandioos faalde bij zijn eerste kus – en die was nog wel bedoeld om Sneeuwwitje uit haar slaap van honderd jaar te wekken.

Hoe gezellig het ook begon en hoe charmant de spelers ook zwaaiden naar het publiek, het was een soms bijna ontluisterende ervaring om de liefde, ontleend aan heel verschillende sprookjes, in al zijn gruwelijke werkelijkheid te zien. Dat je moet kussen maar uit je mond ruikt. Dat je zó graag een glazen muiltje wilt aantrekken, maar dat je niet in dat schoentje past. Uiteindelijk komt het dan toch nog goed, als de wolf, die natuurlijk ook in het verhaal voorkomt, je zijn harige pootjes aanbiedt.

In de grote opera hebben ze het nooit over de vraag hoe je moet kussen. Daar wordt flink gezoend, al schijnt het meestal niet echt te zijn. Op dat punt kan de kindopera nog wat leren van de grotmensvariant. Maar zoals de spelers in *De prins op het Knappe Paard* opkwamen, het publiek aankeken, zwaaiden en contact maakten met de toeschouwers, dat zie ik Eva-Maria Westbroek en Ildebrando D'Arcangelo niet doen. Er was wel één pijnlijk verschil tussen deze jeugdtheateropera en die in de grote huizen. Daar duurt een opera al gauw een uur of vier, vijf, terwijl deze al na een uurtje afgelopen was. Het had gerust veel langer mogen duren.

Opera Zuid en Het Laagland, het familietheatergezelschap uit Sittard, werken samen in een productie die de ingewikkeldheden van de liefde koppelt aan de klassieke magie van oude sprookjes. Ze werden door regisseur Lennart Monaster gemengd en er kwam muziek bij, uitgezocht door Tjitte de Vries van Opera Zuid en gespeeld door een viertal musici met een ongebruikelijke mix van instrumenten: cello, viool, gitaar en accordeon. Naast besloten voorstellingen met voorwerk voor scholen zijn er dit najaar openbare theateroptredens, waarvan de eerstvolgende op 18 november in Sittard.

De Prins op het Knappe Paard is voor een publiek van 8 tot 108 jaar, dus de recensent viel nog net binnen de doelgroep. Het is wonderlijk om vanuit de grotmensoperawereld te kijken naar een voorstelling die gemaakt is voor kinderen die vermoedelijk voor het eerst van hun leven het duet 'Pur ti miro' van Monteverdi horen en kennismaken met 'Lascia ch'io pianga' van Händel.

Dankzij echte zangers, zoals mezzosopraan Janneke Schaareman als Sneeuwwitje en Paula Stemkens als Roodkapje, kreeg de muziek de kwaliteit die kinderen echt kan verleiden om meer te gaan luisteren. Iedereen zong in de voorstelling, ook de acteurs die niet per definitie daarvoor opgeleid zijn. Het was niet altijd helemaal zuiver, maar een prins met dezelfde kapper als Floris Kortie vergeef je veel.

Het was een plezier om naar *De Prins op het Knappe Paard* te kijken en te luisteren en dat zat hem, net als bij elke andere operavoorstelling waar je enthousiast over wordt, in de gedrevenheid en muzikale vaardigheden van de mensen op de bühne en in de aantrekkelijke mix van ideeën in tekst en beeld. Onder artistieke coördinatie van Sybrand van der Werf maakte Jorine van Beek geweldige kostuums en een inventief decor. Alex Brok deed het licht en Bart Rademakers arrangeerde de muziek.

Voor de kinderen, hun ouders en de recensent was het een middag om veel te genieten en veel te leren over de liefde. Je kunt wel een glazen muiltje willen, maar als zelfs een zaag niet helpt om daar met je maat 41 in te passen, eindig je op heel ander schoeisel. En dan kun je toch – zoals een sprookje hoort te eindigen – lang en gelukkig worden.

De Prins op het Knappe Paard is nog op 18 november te zien in Schouwburg De Domijnen in Sittard. Zie voor meer informatie de [website van Opera Zuid](#).

door Francois van den Anker

DOEL 4: GEFASEERD UITBREIDEN SCHOOLVOORSTELLINGEN IN LIMBURG

De doelstelling voor 2016 is het bereiken van 6.500 leerlingen met circa 40 voorstellingen in onder andere Sittard-Geleen, Heerlen, Maastricht, Roermond en Venlo. Daarnaast zoeken we het onderwijs op met speciale producties in de klas of in de aula of gymzaal. Met deze voorstellingen bereiken we in 2016 nog eens 3.350 scholieren in het basis- en voortgezet onderwijs.

- Het Laagland heeft deze doelstelling bereikt door 53 schoolvoorstellingen in Limburg te spelen voor 7.140 leerlingen. Het gaat om de titels *Expeditie Peter Pan*, *Bezoek voor Beer* en *Zujerleech* en *De Prins op het Knappe Paard*.
- Met 155 uitvoeringen van klassenvoorstellingen zijn in Limburg in totaal 5.561 leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs bereikt. Het grootste bereik had de VO-klassenvoorstelling *Dream On* (78 uitvoeringen in Limburg met 2.200 scholieren). De *FutureXpress* heeft met 49 speelbeurten over heel Limburg 2.313 achtstegroepers bereikt.
- De samenwerking met de bemiddelaars voor cultuureducatie in onze regio is van groot belang geweest voor het realiseren van bovenstaande doelstelling. Deze samenwerking is vooral in Zuid- en Midden-Limburg goed geslaagd. Noord-Limburg vraagt om aparte actie waar Het Laagland in 2017 opvolging aan geeft.
- 2016 was het eerste volle jaar van de in 2015 gecreëerde functie medewerker educatie. Deze aanstelling is zeer waardevol gebleken. Naast het contact met de Laaglandscholen in onze naaste omgeving en het intensiveren van het contact met de bemiddelende instellingen in Zuid en Midden, waren de ontwikkeling van het lesprogramma *Expeditie Binnenwereld* voor groep 5 & 6 en de samenstelling van workshops rondom *De Prins op het Knappe Paard* in samenwerking met Opera Zuid belangrijke werkzaamheden in deze portefeuille die deels konden worden gerealiseerd met extra uren vanuit projectfinanciering.

Schoolklas bij de fotowand van Het Laagland in Schouwburg De Domijnen.

DOEL 5: NIEUWE FAMILIEDOELGROEPEN BEREIKEN, VIA SAMENWERKING OP DOELGROEP

In 2016 voeren we minimaal één samenwerkingsproject uit waarbij onze doelgroep ons via een andere weg leert kennen. Dit is tevens zo'n doel waarvoor we nog geen dichtgetimmerd plan willen voorleggen, maar onszelf in gesprek met de verschillende belanghebbenden en betrokkenen de tijd gunnen om in te spelen op de behoeften en de kansen van het moment.

- *74 Pers.* is de titel van de theaterroute die de jonge Limburgse theatermaker Niels Lemmens (Elsloo, 1987) maakte als jongerenvoorstelling in het kader van Theater Na de Dam, ondersteund door de gemeente Sittard-Geleen. Deze theaterroute is gespeeld op 3 en 4 mei 2016 door jongeren van Theaterwerkplaats Jong Laagland. *Waar de wind ons brengt* is in opdracht van de gemeente Sittard-Geleen geregisseerd door Hanneke Schoenmaeckers, coördinator van Theaterwerkplaats Jong Laagland, en uitgevoerd op 4 mei door kinderen van een lokale basisschool als Kindermonument 2016.
- Bovenstaande activiteiten passen in het gesprek dat we met de gemeente Sittard-Geleen voeren over het aanhaken van artistieke inhoud vanuit Het Laagland bij bestaande maatschappelijke evenementen of nieuw te ontwikkelen activiteiten in het kader van de leefbaarheid en uitstraling van de centra van Sittard en Geleen.
- Mayke Roels realiseerde in samenwerking met Het Laagland de voorstelling *Koude Sokken Dooien Niet* voor Geleen On Stage, een locatietheaterfestival van De Domijnen.

DOEL 6: MEER FAMILIEPUBLIJK IN THEATER

In 2016 zetten we in op het behalen van een bezettingsgraad van 70% in de kleine zaal en 65% in de middenzaal.

- Met *Expeditie Peter Pan* hebben we met vrije voorstellingen een zaalbezetting van 63% behaald, dat is net lager dan afgegeven waarde van 65%. Voor de kleine zaal geldt voor *Bezoek voor Beer* een zaalbezetting van 69%, nipt onder het streven van 70%.

2016 jeugdvoorstellingen NL en België	bezettingspercentage	aantal speelbeurten	aantal bezoekers	gemiddeld
Expeditie Peter Pan	63%	15	2.243	150
Bezoek voor Beer	69%	28	3.876	138
Totaal	66%	43	6.119	142

DOEL 7: HET UITBREIDEN VAN HET EUROPESE SPEELGEBIED

Het verder uitbreiden van ons speelgebied naar onder andere Duitsland.

- In 2016 zijn 26 buitenlandse speelbeurten gerealiseerd, met in totaal 2.421 bezoekers. België is het meest bespeelde land met 18 voorstellingen en 1.388 bezoekers, met steeds zes speelbeurten voor *Expeditie Peter Pan*, *Dream On* en *Zo Gefixt*. *Expeditie Peter Pan* kon in 2016 op veel belangstelling uit Frankrijk, Oostenrijk en Duitsland rekenen. De vraag bleek groter dan waar Het Laagland qua beschikbare data aan kon voldoen. In Duitsland is *Expeditie Peter Pan* zes keer te zien geweest (Herne, Neurenberg en Freiburg) en in Frankrijk (Reims) twee maal, steeds op gerenommeerde theaterfestivals.

DOEL 8: HET PRODUCEREN VAN THEATERVOORSTELLINGEN VOOR MIDDEN- EN KLEINE ZAAL

In 2016 spelen wij buiten Limburg in Nederland en België minimaal 65 voorstellingen voor de leeftijdsgroep 4-12 jarigen middels een kleine- en een flexibel in te zetten middenzaalproductie.

De tourneeproducties die in 2016 hebben gereisd zijn:

- Expeditie Peter Pan, *middenzaal 8⁺/bovenbouw* (jan t/m mei 2016)
- Bezoek voor Beer, *kleine zaal 4⁺/onder- en middenbouw* (jan t/m mei & okt t/m dec 2016)

Dit target is gehaald met in totaal 69 speelbeurten, *Expeditie Peter Pan* is 28 keer te zien geweest in dit speelgebied en *Bezoek voor Beer* 41 keer. Het gaat hier om de optelsom van vrije voorstellingen en schoolvoorstellingen.

DOEL 9: HET PRODUCEREN VAN KLASSENVORSTELLINGEN VOOR HET VOORTGEZET EN BASISONDERWIJS

Ondanks het feit dat het onderwijs minder vanzelfsprekend er voor kiest om leerlingen van theaterbelevingen te voorzien, blijven wij onze eigenwijze weg naar hen toe zoeken en vinden, met zeer persoonlijk en passend aanbod dat zelfs onder de huid van de meest stoere jongeren kan kruipen.

- Zie DOEL 4 voor het bereik van 5.561 leerlingen PO en VO met onze klassenvoorstellingen.
- Wegens succes heeft *Dream On* in samenwerking met Toneelgroep Maastricht in 2016 een extra speelronde in het voortgezet onderwijs gemaakt. Deze voorstelling van en met de jonge Limburgse maker Niels Lemmens is 84 keer voor 2.368 leerlingen in het voortgezet onderwijs gespeeld. Deze voorstelling over keuzes maken voor later, bleek geschikt voor uiteenlopende schooltypen, van vmbo tot vwo. *Dream On* heeft ook vier keer voor volwassen publiek gespeeld (onder meer voor de Ledenraad van de Rabobank Sittard-Geleen en Coaches4U). Een ervaring die naar meer smaakt omdat volwassen in het bijbehorende nagesprek openhartig op hun eigen beroepskeuze bleken te reflecteren en ook hun adviserende rol richting eigen kinderen of neefjes en nichtjes onder de loep namen.

- *Zo Gefixt* is een klassenvoorstelling in regie van Inèz Derksen over de gezagsverhouding tussen twee monteurs; een oude rot in het vak en een beginnende stagiair. Deze voorstelling is in totaal 30 gespeeld met 848 bezoekers, waarvan 6 keer in België met 186 bezoekers. *Zo Gefixt* was zowel geschikt voor de bovenbouw van het primair onderwijs (7 speelbeurten) als de onderbouw van het voortgezet onderwijs (23 speelbeurten), inclusief het VMBO en de PABO.
- De *FutureXpress* heeft met 49 speelbeurten over heel Limburg 2.313 achtstegroepers bereikt, zie ook DOEL 4. Bijzonder was de samenwerking met Connect Limburg, die de trailervoorstelling via een financiële bijdrage aan Stichting Lichting Zuid heeft ondersteund, maar ook actief aanwezig was rond de voorstellingen en bij acht voorstellingen een live stream verzorgde zodat ouders op school of op een andere locatie mee konden kijken naar de voorstelling.
- In coproductie met theaterwerkplaats Generale Oost uit Arnhem verkocht Het Laagland in 2016 de voorstelling *Adam en de Anderen* van de theatermaker Anne Rats aan basisscholen in Limburg. De voorstelling is gemaakt voor aula's en gymzalen waarbij actrice Anne Rats werd ondersteund door een muzikant. Van de geplande tien voorstellingen in Limburg zijn er helaas maar vier gerealiseerd. De behoefte aan een voorstelling op school lijkt voor de bovenbouw kleiner dan voor de onderbouw, dat zien we ook terug bij de afname van *Zo Gefixt*. *Adam en de Anderen* gaat over gender, een onderwerp wat een aantal docenten als te complex of omstreden benoemde. De voorstelling werd via General Oost in 2016 negen keer gespeeld.

DOEL 10: PARTICIPATIEACTIVITEITEN IN SITTARD

In 2016 verstevigen we onder de noemer 'Jong Laagland Theaterwerkplaats' onze diverse participatieactiviteiten voor kinderen en jongeren van 8 tot 18 jaar.

- De Jong Laagland-spelers waren in 2016 te zien in de speciale themavoorstelling op locatie in Sittard-Geleen ter gelegenheid van de Nationale Dodenherdenking van 4 mei in coproductie met Theater Na de Dam.
- Talent³, de gezamenlijke extra leerlijn voor getalenteerde jonge amateurspelers van zowel Jong Laagland, Jeugdtheaterschool Westelijke Mijnstreek (Sittard) en Lef (Geleen), beleefde in 2016 zijn 2^e editie. De coördinatie wordt door Het Laagland centraal uitgevoerd door theaterdocent en -maker Els Roobroeck.
- Talent³ en Jong Laagland sloten beide in juni 2016 het seizoen af met openbare presentatiedagen met Het Laagland als locatie.
- De Theaterontmoeting 2016, een weekend vol workshops voor talentvolle jonge spelers uit heel Limburg, vond plaats bij Het Laagland in november 2016.

DOEL 11: HET LEVEREN VAN EEN BIJDRAGE AAN CULTUUREDUCATIE IN HET ONDERWIJS

Het Laagland heeft met beeldmateriaal de juiste vorm en inhoud gevonden voor het laagdrempelige educatieve materiaal waarmee leerkrachten voorstellingen in de klas kunnen voorbereiden en nabespreken. Deze filmpjes worden telkens afgestemd op de leeftijdsgroep en inhoud van de specifieke voorstelling. Daarnaast luidt 2016 de 2^e fase in van het eerder gestarte onderzoek naar een educatieve aanpak die ook los van een voorstelling in de onderwijscontext waarde heeft voor de ontwikkeling van kinderen.

- In de eigen thuisbasis Sittard-Geleen heeft het Laagland intensief contact met zes zogenaamde Laaglandscholen. Evaluatie van voorstellingsbezoek en bijbehorend educatief materiaal verloopt hier rechtstreeks tussen onze educatieve medewerker en de ICC-ers of betrokken leerkrachten. Via de cultuureducatiepartners in de diverse regio's ontvangt Het Laagland schriftelijke evaluaties van de docenten op de inhoud van onze voorstellingen en de bruikbaarheid van educatief materiaal. Uiteraard ontvangen we ook rechtstreeks feedback van partners als Abel, De Domijnen en Kaleidoscoop en is onze educatief medewerker bij geregeld bij schoolvoorstellingen aanwezig.

- Binnen het landelijke samenwerkingsverband Klasse Theater Educatie heeft Het Laagland in 2016 *Expeditie Binnenwereld* verder vorm kunnen geven.

Deze reeks van drie interactieve theaterlessen voor groep 5 & 6 met voorbereidende opdrachten via het smartboard, zijn ontwikkeld in co-creatie met het basisonderwijs. Via stichting Kindante en een bijbehorende bijdrage uit het SIEN Megalab 21ste-eeuwse vaardigheden is *Expeditie Binnenwereld* eind 2016 op scholen getest en op basis daarvan doorontwikkeld. *Expeditie Binnenwereld* is gericht op sociale-emotionele ontwikkeling van kinderen, op groepsdynamiek en het ontdekken van de eigen talenten. De drie spellessen zijn

gekoppeld aan echte Laagland-personages: Joris (van de Drakentemmers), Robin Hood en Peter Pan. *Expeditie Binnenwereld* kan ook los van voorstellingsbezoek aan Het Laagland worden ingezet, hoewel de combinatie van workshops en voorstellingsbezoek uiteraard onze voorkeur heeft. Vanaf seizoen 2017/2018 wordt *Expeditie Binnenwereld* aan basisscholen in Limburg aangeboden.

- Met De Nieuwste PABO is het helaas niet gelukt om tot een structurele samenwerking te komen. De opleiding legt in haar profiel meer nadruk op wetenschap en techniek dan op cultuureducatie. Wel is de klassenvoorstelling *Zo Gefixt* vier keer voor 1^ejaars studenten van deze opleiding gespeeld.
- In opdracht van Parkstad Limburg Theaters heeft Het Laagland een theatrale rondleiding voor het basisonderwijs ontwikkeld. Deze rondleiding kan worden vertaald naar andere theaters in Limburg. Een technische rondleiding ook geschikt voor het VMBO is nog in ontwikkeling.
- De feedback van de deelnemende studenten van de Master Kunsteducatie van Zuyd Hogeschool rondom de vraag wat de rol en verantwoordelijkheid van een gezelschap als Het Laagland in de discussie rondom vluchtelingenopvang in Limburg, is meegenomen in het meer uitgebreide Buren-traject van Inèz Derksen.

DOEL 12: HET LEVEREN VAN EEN BIJDRAGE AAN PROFESSIONELE TALENTONTWIKKELING

Het Laagland draagt ook in 2016 vanuit overtuiging bij aan de versterking van professionele talentontwikkeling, met een extra accent op Limburg. We constateren dat een groeiende groep Limburgse jongvolwassenen met theaterambitie én talent kiest voor het kunstvakonderwijs. Een aantal van hen wordt al bijna 15 jaar door ons geïnspireerd doordat ze als kind of jongeren in aanraking kwamen met onze voorstellingen of andere activiteiten en is nu gemotiveerd om zelf voor of achter de schermen van de podiumkunsten te willen werken.

- Na het succesvolle regiedebuut van *Bezoek voor Beer* wilden we uiteraard samen met Laaglandensemble-acteur Lennart Monaster (Amersfoort, 1982) zoeken naar nieuwe kansen voor zijn groeiende regieambities. Die mogelijkheid kwam via Opera Zuid in de vorm van *De Prins op het Knappe Paard*. Voor Lennart een fantastische kans om zich verder als regisseur te bekwamen, een groter team aan te sturen, samen te werken met een nieuw huis en

vooral zich te verdiepen in de klassieke muziek en de cultuur binnen de opera.

De Prins op het Knappe Paard was zeer vruchtbaar als leerzame kruisbestuiving tussen acteurs en zangers, alsmede voor de betrokken musici. Omdat de theatrale vorm echt tussen beide disciplines in zat, speelde iedereen buiten zijn comfortzone: een buitengewoon leerzame plek. De zangers, gewend aan een zeer vastomlijnde rol en bijpassende regie, leerden vrijer met materiaal en eigen talent om te gaan. De muzikale kwaliteiten van de acteurs kwamen in een stroomversnelling terecht en zij leunden meer dan ooit op de kracht en het ambacht van de muziek. Voor de muzikanten was zowel het werken zonder dirigent als de grote betrokkenheid tot hetgeen zich op de vloer afspeelde nieuw. Voor het publiek was *De Prins op het Knappe Paard* een aantrekkelijk sprookje over de worstelingen met de liefde. De voorstelling vormde een geslaagde introductie op het genre opera dat lichtvoetig, afwisselend, humorvol en uiterst muzikaal gebracht werd.

- In de klassenvoorstelling *Zo Gefixt* werkte Inèz Derksen voor het eerst met een acteur in opleiding afkomstig van de MBO-Artiestopleiding Arcus College Heerlen. De rol van stagiair in *Zo Gefixt* werd zo gespeeld door Fabio Keerssemeeckers (Maastricht, 1991) die eerder via Jong Laagland in 2015 al in de participatievoorstelling *Jongens van Toen* stond.
- In samenwerking met VIA ZUID, de netwerkorganisatie voor talentontwikkeling in Limburg en de Euregio, zijn twee jonge makers met een uitgesproken voorkeur voor jong publiek ondersteund: Mayke Roels en Annet Bremen. Regisseur Mayke Roels (Roermond, 1990) maakte de voorstelling *Koude Sokken Dooien niet*, auteur Annet Bremen (Heerlen, 1986) schreef de tekst *Flikflak* op het lijf van de jonge actrice Karlijn Hamer (Sittard, 1990). Beide producties zijn onder meer te zien geweest tijdens het Cultura Nova Jeugdtheaterfestival (december 2016).

- Rita Hoofwijk (Sittard, 1993) heeft met coaching van Inèz Derksen in april/mei 2016 in de kleine zaal van Het Laagland haar afstudeervoorstelling *Het wilde weg* voor de regieopleiding Toneelschool Maastricht gemaakt. Deze uitnodiging van Het Laagland was een logisch vervolg op haar eerdere stage als regieassistent bij *Bezoek voor Beer*. Hoofwijks eerste professionele opdracht na haar afstuderen was het regieassistentschap bij *De Prins op Het knappe Paard*. *Het wilde weg* was tevens een samenwerking met VIA ZUID.
- Middels de in 2015 toegekende FPK-subsidie voor talentontwikkeling kon acteur en theatermaker Niels Lemmens (Elsloo, 1987) zijn klassenvoorstelling voor het middelbaar onderwijs realiseren: *Dream On*, een tekst van Annet Bremen. Voor beiden ligt hun achtergrond en bewust gekozen speelveld in Limburg. Daarnaast maakte Niels Lemmens met een bijdrage uit deze subsidie vanuit Jong Laagland *74 Pers*. in het kader van Theater na de Dam. Anne Rats (Amsterdam, 1987) versterkte in 2015 als actrice het Laaglandensemble. De door haar geschreven en gespeelde klassenvoorstelling *Adam en de Anderen* is door Het Laagland in 2015 ondersteund met een financiële bijdrage vanuit de genoemde FPK-subsidie en in januari/februari 2016 door de educatieafdeling aangeboden aan Limburgse scholen.

DOEL 13: SAMENWERKING IN LIMBURG

Het Laagland zoekt in Limburg actief de samenwerking op doelgroep ten behoeve van versterking van het aanbod voor jeugd, artistieke verrijking en het vergroten van het publieksbereik en verdienvermogen.

- De voor 2017-2020 gewenste samenwerking met Opera Zuid is al in 2016 gestart door de coproductie met *De Prins op het Knappe Paard*.
- De samenwerking met Toneelgroep Maastricht rond de voorstelling *Dream On* blijkt vruchtbaar en zal in 2017 volgens plan verder worden uitgebreid met een 3^e ronde van *Dream On* en met de voorbereiding van een nieuwe coproductie voor in de klas voor 2017/2018.
- VIA ZUID is in 2016 opnieuw een belangrijke samenwerkingspartner voor jong talent gebleken, met eerder genoemde projecten rond recent afgestudeerde theatermakers Mayke Roels, Rita Hoofwijk en toneelauteur Annet Bremen.
- De samenwerking met Stichting Lichting Zuid en Connect Limburg zorgde voor de realisatie van de gewenste derde editie van de *FutureXpress*, dit keer op voorspraak van Connect Limburg ook in Noord- en Midden Limburg. Auteur Annet Bremen heeft de tekst zodanig aangepast en verrijkt met voorbeelden die ook voor deze regio's aansprekend waren.
- Het Laagland is goed thuis in Schouwborg De Domijnen in Sittard. De status van huisgezelschap heeft in 2016 meer gezicht gekregen doordat beide marketingafdelingen elkaar beter weten te vinden, maar blijkt een langzaam proces dat bovendien stuit op een verschil in visie tussen Het Laagland en De Domijnen over de rol van een schouwborg. De Domijnen denkt vooral vanuit de functie podium die niet per se locatie gebonden is, waar Het Laagland het gebouw juist wél als magneetplek op de kaart wil zetten.
- De Theaterontmoeting is gerealiseerd met steun van Het Huis voor de Kunsten en is bedoeld voor talentvolle jonge amateurs uit heel Limburg.

DOEL 14: SAMENWERKING IN NEDERLAND

Het Laagland zoekt op landelijke schaal actief samenwerking op sectorniveau ten behoeve van versterking van het aanbod voor jeugd, organisatorische verrijking en het vergroten van het publieksbereik en verdienvermogen.

- De onder DOEL 13 genoemde samenwerkingspartners Opera Zuid en Toneelgroep Maastricht zijn landelijk en internationaal opererende instellingen die net als Het Laagland gevestigd zijn in Limburg, wat coproduceren gezien de geringe fysieke afstand eenvoudiger maakt.
- De samenwerking met jeugdproducenten De Stilte, Holland Opera, Het Houten Huis en Kwatta rond nieuwe educatievormen, levert ook uitwisseling van kennis en collegiaal overleg op andere terreinen op, naast het tonen van elkaars voorstellingen in de 'eigen' huizen als gastvoorstelling.

De Huiskamer van Het Laagland

5. CONCLUSIE

HET LAAGLAND, THEATER WAAR JE VAN GROEIT

Het Laagland is zéker gegroeid de afgelopen vier jaar: we hebben 27% meer publiek getrokken dan dat we voor deze periode 2012-2016 hadden geraamd². In vergelijking met 2009-2012 hebben we zelfs 41% meer bezoekers aan onze voorstellingen weten te verbinden: in de voorgaande periode 2009-2012 bereikten we 89.144 mensen waar nu een publieksaantal van 125.320 is gerealiseerd. Het aantal voorstellingen is ten opzichte van de raming voor 2013-2016 34% hoger.

De groei van ons publieksbereik is gerealiseerd in het onderwijs, met schoolvoorstellingen zowel in de klas maar met name in het theater. Het lagere aantal vrije voorstellingen wordt ruimschoots gecompenseerd door de groei aan schoolvoorstellingen. De zorg om de focus vanuit het onderwijs voor receptieve kunstbeoefening die wij in 2015 uitten, was vooral gebaseerd op de terugval in dat jaar. Over deze gehele periode bezien doet Het Laagland het dus juist aanmerkelijk goed als het gaat om de verankering in het onderwijs.

Nominaties, recensies, reacties van publiek en vanuit het onderwijs gecombineerd met de aanhoudende vraag vanuit het buitenland, laten zien dat we ons terecht leverancier van hoogkwalitatief jeugdtheater noemen. De lagere afzet van vrije voorstellingen dan geraamd, toont in onze optiek eerder dat het programmabeleid van Nederlandse podia onder druk staat, dan dat theaterprogrammeurs vraagtekens zouden stellen bij de kwaliteit van ons aanbod.

Meer dan de helft van onze bezoekers in 2013-2016 hebben we bereikt in Limburg (52% tegen 44% in 2009-2012) met een mix van tournees, schoolvoorstellingen in het theater en in de klas en met speciale locatievoorstellingen en gelegenheidsproducties. De reprise van *Zujerleech* in 2016 trok net als in 2015 zichtbaar nieuw publiek, getriggerd door het dialect en het 'Limburgse' onderwerp van de voorstelling. Niet alleen nieuw publiek in de zin van voor Het Laagland nog onbekende namen en adressen, maar vooral ook nieuw omdat het veelal mensen waren met geringe theaterervaring. Dat sterkt ons in onze overtuiging dat we voorstellingen maken voor jonge kijkers, zowel in leeftijd als in theaterkijkervaring.

Onze positie in België is onverminderd goed, de vraag naar *Expeditie Peter Pan* vanuit het Duitse taalgebied groot. Het is echter niet eenvoudig gebleken om net over de grens in de Duitse Euregio voet aan de grond te krijgen. In 2016 zijn wel interessante gesprekken gevoerd met een aantal podia aan de westkant van Noordrijn-Westfalen om *Expeditie Peter Pan* op te nemen als voorstelling binnen hun samenwerkingsverband *Kindertheater des Monats* die zeker vervolg zullen krijgen. De ambitie voor om onze voorstellingen in 2017-2020 ook in de aanpalende Duitse Euregio af te zetten, is niet losgelaten. Daarvoor is ons vermogen om met de originele cast ook in het Duits te kunnen spelen, gewoon te bijzonder en onze geografische ligging ideaal.

De verhoging van het gemiddelde eigen inkomstenpercentage van 35,0% in 2009-2012 naar 46,9% in de recente vier jaren, toont aan dat Het Laagland ondernemend opereert. Samenwerking met

² Gerekend met prestatie-eis OCW

collega-gezelschappen, podia en festivals en het inspelen op jaarthema's in Limburg zijn hierin van groot belang gebleken en dat zal ook in 2017-2020 zo zijn. De verhuizing naar Schouwburg De Domijnen in oktober 2014 heeft bovendien gezorgd voor zowel het terugbrengen als de beheersing van onze materiële kosten en een verdubbeling van de zaalcapaciteit in onze standplaats.

Dit alles maakt dat de directie van Het Laagland de toekomst van ons gezelschap met vertrouwen tegemoet ziet en met plezier en passie werkt aan de uitvoering van onze plannen voor 2017-2020.

SIMONE MAGER
algemeen directeur

INÈZ DERKSEN
artistiek directeur

Het Laagland, 28-6-2017

Fotografie: Joost Milde

BIJLAGE 1: VOORSTELLINGEN IN HET THEATER

A. BEZOEK VOOR BEER

Een muzikale kleuterkomedie 4 – 104 jaar

Speelperiode: jan t/m juni & okt t/m nov 2016

reprise, première Sittard 4 oktober 2015

Zilveren Krekel 2016

Bezoek voor Beer is het succesvolle regiedebuut van acteur Lennart Monaster, bekroond met de Zilveren Krekel 2016.

In dat kader was *Bezoek voor Beer* op 10 september 2016 te zien in Jeugdtheater De Krakeling tijdens TF Jong / Nederlands Theater Festival.

De jury: *“Lennart Monaster maakt met Bezoek voor Beer een uitstekend regiedebuut en zet met Het Laagland een prachtig gelaagde voorstelling neer. Een heerlijke muzikale komedie, voor kleuters en zeker ook ouder, die meer is dan alleen maar leuk. Onder het slapstickverhaal over Beer die weigert bezoek te ontvangen, schuilt een diepere laag over moeite met sociaal gedrag, de angst om onaardig gevonden te worden en de (zeer actuele) schrik voor het onbekende.”*

Lennart Monaster baseerde zijn voorstelling op het gelijknamige prentenboek van Bonny Becker en Kady MacDonald Denton. Hij schreef een verzameling scènes en voegde een derde personage toe: de muzikale Koekoeksklok aan de wand bij Beer, vertolkt door componist en acteur Joris Erwich. Zijn liedjes vormen een belangrijk onderdeel van de voorstelling. De muziek geeft verdieping én een ander zicht op hetgeen op het podium is te zien. Aangezien Joris Erwich niet beschikbaar was voor de speelperiode okt t/m nov 2016 is de rol van Koekoeksklok hier vervangen door Gerrit Dragt. Hoewel er in verband met veranderde arbeidswetgeving rekening werd gehouden met een noodzakelijke periode uit dienst van zes maanden, kon acteur Gijs Nollen (Muis) uiteindelijk toch per oktober weer in dienst komen van Het Laagland, zodat de cast verder niet aangepast hoefde te worden.

Uitgangspunt voor de voorstelling was de angst voor het vreemde waaraan het personage Beer lijdt én hoe hij daar door Muis, de onverschrokken positieve vreemdeling, vanaf wordt geholpen. Een onderwerp dat in tijden van vluchtelingenangst en xenofobische politiek leiders, niet vroeg of vaak genoeg aangeraakt kan worden. Onderzocht is of de voorstelling gespeeld kon worden op het asielzoekerscentrum in Maastricht. De faciliteiten op deze locatie bleek technisch niet toereikend, vandaar dat een groep van 30 kinderen met ouders en begeleiders in oktober naar de voorstelling in Sittard is gekomen. Mayke Roels en Kiki van Aubel, ook betrokken bij het ITEM Buren-project, verzorgden vooraf een speciale workshop. Dit was een op zichzelf een geslaagde middag, die echter ook veel stof tot nadenken gaf hoe dit soort samenwerkingen in de toekomst te organiseren en of deze doelgroep het beste betrokken kan worden bij bestaande voorstellingen, of dat dit toch vraagt om aangepast materiaal.

Cast & Crew

Regie: Lennart Monaster | Tekst: Lennart Monaster, gebaseerd op het gelijknamige prentenboek van Bonny Becker en Kady MacDonald Denton | Muziek: Joris Erwich | Spel: Gijs Nollen, Folmer Overdiep & Gerrit Dragt/Joris Erwich (afwisselend) | Vormgeving: Udo Thijssen | Kostuums: Jorine van Beek | Regie-assistentie: Rita Hoofwijk | Dramaturgie: Ludo Costongs | Lichtontwerp: Roland de Jong

Pers

DE VOLKSKRANT: 5 sterren

"Zie hier: het vluchtelingendrama in een notendop. Die minidramatiek heeft de jonge regisseur Lennart Monaster in zijn debuutregie knap uitvergroot tot een hilarisch en ontroerend slapstickduo in een vreugdevol fröbeldecor."

THEATERKRANT: 4 sterren

"(...)En daarbij verwijst de voorstelling stiekem ook naar de actuele vluchtelingenproblematiek en ons aller verlangen met rust gelaten te worden maar toch ook weer niet – er zit ergens een Beer in ons allemaal. Hilarisch zijn de vele manieren waarop muis keer op keer het huisje van beer binnen weet te dringen."

DAGBLAD DE LIMBURGER: 4 sterren

"De chemie tussen Folmer Overdiep en Gijs Nollen werkt ook nu weer als een tierelier."

B. EXPEDITIE PETER PAN

Een onaangepaste familievoorstelling voor hoog- en laagvliegers - 8 tot 108 jaar

Speelperiode: januari t/m mei 2016

reprise, première Sittard 21 februari 2015

Nominatie ZAPP-Theaterprijs 2016

Vijf volwassenen hebben al wekenlang last van rare dromen en vreemde gedachten. Nog vreemder: deze dromen laten wonderlijke voorwerpen achter, zoals papieren vliegtuigjes en speelgoedgolven. Ze verschijnen op de meest ongelegen momenten: in stresssituaties, op het werk, voor de ogen van hun collega's en chefs. Ze wekken herinneringen op aan lang geleden, aan wilde avonturen uit hun kindertijd. Heel onlogisch, heel onpraktisch en héél ongewenst. Om het waarom van hun mysterieuze toestand op te sporen, moeten deze mensen op expeditie. Een even onwennige als avontuurlijke reis naar binnen, naar hun verlangens en hun jeugdherinneringen. Het spoor leidt naar Nimmerland, naar de wereld van Peter Pan, de jongen die nooit volwassen wil worden.

Onder regie van Inèz Derksen nam het Laaglandensemble letterlijk jong en oud mee op een verrassende expeditie naar de aanstekelijke speelkracht van Peter Pan, naar de vrijheid van verloren jongens en elfjes en naar de verloren waarde van kind zijn. Samen ontwikkelden ze een avonturenverhaal over volwassen worden met een twist. Trouw aan het motto van het Peter Pan verhaal en dus bevestigd door fantasie.

In 2012 enceneerde Derksen de eerste versie van deze voorstelling al in Duitsland, als coproductie van Het Laagland met het Junges Ensemble Stuttgart. Daar stond deze productie gedurende 2,5 jaar succesvol op het repertoire. Zodra de door Bas Zuyderland en Jorine van Beek ontworpen decors en kostuums daar vrijkwamen, heeft Het Laagland het geheel teruggekocht, zodat Derksen in 2015 de kans kreeg om het rijke scènemateriaal met haar eigen ensemble in haar moedertaal nog een geheel nieuwe, verdiepende én vergaande draai mee te geven.

EXPEDITIE PETER PAN is zonder uitzondering lovend ontvangen door publiek, pers en collega's. De keuze om de voorstelling te laten vertalen en zowel in het Duits als Engels internationaal aan te

bieden, heeft Het Laagland geen windeieren gelegd. *EXPEDITION PETER PAN* blijft in het Duits én Engels zeker op Het Laaglandrepertoire staan.

Cast & Crew

Concept & tekst: Inèz Derksen & Christian Schönfelder | Regie: Inèz Derksen | Spel & tekst: Aafke Buringh, Lennart Monaster, Gijs Nollen, Folmer Overdiep & Kim Berkenhagen/Anne Rats (afwisselend) | Dramaturgie: Ludo Costongs | Vormgeving: Bas Zuyderland | Kostuumontwerp: Jorine van Beek | Muzikale leiding: Joost Steltenpool | Zangcoaching: Marlou Obers | Regie-Assistentie: Niels Lemmens & Mayke Roels | Rekwisieten: Marieke van der Horst | Lichtontwerp: Martin Wolter & Roger Foxius | Lichtadvies: Roland de Jong | Techniek: Roger Foxius & Thierry Wilders

Pers

DE VOLKSKRANT: 4 sterren

"Spelplezier en elfenstof spatten van het podium bij Het Laagland"

THEATERKRANT: 4 sterren

"Bij Het Laagland kunnen ze met minimale middelen erg mooi toveren. (...) De drie vertrouwde Laagland-jongens-toneelspelers (Lennart Monaster, Gijs Nollen en Folmer Overdiep) weten samen met de nieuwe actrices (Aafke Buringh en Anne Rats) heel goed hoe je al vertellend kunt toneelspelen en hoe je al spelend een goed verhaal vertelt."

C. DE PRINS OP HET KNAPPE PAARD

Een sprookjesachtige jeugdtheateropera over de liefde- 8 tot 108 jaar

Een coproductie van Opera Zuid & Het Laagland

Speelperiode: september t/m november 2016

première, Sittard 24 september 2016

Verliefd zijn... zwijmelen en wegdromen. In sprookjes komt het altijd goed. En ze leefden nog lang en gelukkig! Maar misschien vindt Sneeuwwitje de Prins die haar wakker kust, helemaal niet leuk. En krijgt de Prins het maar benauwd van het idee dat hij zo moet zoenen.

In deze jeugdmuziektheateropera wordt de energieke, recht voor zijn raap theaterstijl van Het Laagland gecombineerd met de romantische en uitbundige kippenvel-kwaliteit van Opera Zuid. *De Prins op het knappe paard* trapt op een originele manier aan tegen het mierzoete plaatje waar Disney ons van lijkt te willen overtuigen. Dit levert een modern sprookje op dat ons een luchtige spiegel voorhoudt en de liefde toont met alle mankementen die erbij horen.

Aanstormend regietalent Lennart Monaster, bekend van de muzikale kleuterkomedie *Bezoek voor Beer*, stopt bekende sprookjesfiguren samen met barokmuziek, drie jonge zangers, net zo veel acteurs én vier muzikanten in een blender om zo tot deze nieuwe jeugdtheateropera voor de kleine zaal te komen.

Na het succesvolle regiedebuut van *Bezoek voor Beer* wilden we uiteraard samen met Laaglandensemble-acteur Lennart Monaster (Amersfoort, 1982) zoeken naar nieuwe kansen voor zijn groeiende regieambities. Die mogelijkheid kwam via Opera Zuid in de vorm van *De Prins op het Knappe Paard*. Het Laagland was voor Opera Zuid de aangewezen samenwerkingspartner voor deze voorstelling, Lennart Monaster overtuigde intendant Miranda van Kralingen direct met zijn originele concept voor een jeugdtheateropera waarin bekende sprookjesfiguren een nieuw verhaal over de liefde vertelden en bezongen op bestaande barokmuziek. Voor Lennart een fantastische kans om zich verder als regisseur te bekwamen, een groter team aan te sturen, samen te werken met een nieuw huis en vooral zich te verdiepen in de klassieke muziek en de cultuur binnen de opera.

De Prins op het Knappe Paard was zeer vruchtbaar als leerzame kruisbestuiving tussen acteurs en zangers, alsmede voor de betrokken musici. Omdat de theatrale vorm echt tussen beide disciplines in zat, speelde iedereen buiten zijn comfortzone: een buitengewoon leerzame plek. De zangers, gewend aan een zeer vastomlijnde rol en bijpassende regie, leerden vrijer met materiaal en eigen talent om te gaan. De muzikale kwaliteiten van de acteurs kwamen in een stroomversnelling terecht en zij leunden meer dan ooit op de kracht en het ambacht van de muziek. Voor de muzikanten was zowel het werken zonder dirigent als de grote betrokkenheid tot hetgeen zich op de vloer afspeelde nieuw. Voor het publiek was *De Prins op het Knappe Paard* een aantrekkelijk sprookje over de worstelingen met de liefde die zelfs door prinsen en prinsessen soms als knap lastig wordt ervaren. De voorstelling vormde een geslaagde introductie op het genre opera dat lichtvoetig, afwisselend, humorvol en uiterst muzikaal gebracht werd.

Cast & Crew

Regie: Lennart Monaster | Zang en spel: Gijs Nollen, Felix Schellekens, Yela de Koning, Janneke Schaareman, Samuel Namotte, Paula Stemkens | Muzikaal ensemble: Rik Cornelissen (accordeon), Jur de Vries (cello), Nina Przewozniak (viool), Jeen Rabs (gitaar) | Kostuum- en decorontwerper: Jorine van Beek | Assistent kostuum & decor: Lena Tiffert | Lichtontwerper: Alex Brok | Dramaturg: Ludo Costongs | Regie-assistent: Rita Hoofwijk | Artistiek coördinator: Sybrand van der Werf | Muzikale coach: Tjitte de Vries | Arrangementen: Bart Rademakers

Pers

PLACE D'OPERA:

“Kinderen kennis laten maken met opera lukt niet door ze urenlang naar complete voorstellingen te laten kijken. Maar als je opera mengt met de wereld van sprookjes en daar een creatieve draai aan geeft, leert een jong publiek spelenderwijs de muziek kennen. *De Prins op het Knappe Paard* van Opera Zuid en Het Laagland maakte de klassieke zang wel heel aantrekkelijk.”

D. ZUJERLEECH

Over hoe grote gebeurtenissen je niet klein krijgen – 8 tot 108 jaar

Speelperiode: december 2016

reprise, première 28 augustus 2015

Een reprise van ZUJERLEECH kon in 2016 eenvoudigweg niet uitblijven. De historie van de eigen regio werd in deze voorstelling persoonlijk en invoelbaar voor drie generaties en veelal nieuw publiek. In hun respons klonk een versterkt gevoel van eigenwaarde door. Dat bevestigt onze artistieke noodzaak en ambitie om vaker zo dicht bij huis nieuwe bezoekers met actuele thema's en historie in aanraking te brengen. ZUJERLEECH blijft ook verderop in de toekomst zeker op ons repertoire staan.

ZUJERLEECH was de eerste samenwerking tussen Inèz Derksen en de in Sittard geboren en meermaals bekroonde kinderboekenschrijver Benny Lindelauf. Zij vonden elkaar in hun gedeelde liefde voor de poëzie van taal en in de kwaliteit om vanuit een eigenzinnig kinderperspectief een gedurfde, lichte vorm te vinden voor zwaardere thema's. Lindelauf zal in 2017-2020 als huisschrijver nieuw materiaal voor Het Laagland maken.

ZUJERLEECH vertelt – voor Het Laagland voor het eerst in het dialect - een ingrijpend grotemensenverhaal vanuit de beleving van kinderen. De ontploffing van de Nafta-kraker wierp in 1975 een schaduw over de Westelijke Mijnstreek. Het zijn altijd de kinderen, en hun veerkracht, die ons weer dichterbij het licht brengen. Bij ons eigen, innerlijke Zujerleech dat, net als de duizenden lichtjes van DSM, nooit dooft en schaduwen kan verdrijven. En, dat elke getroffen gemeenschap, ook 40 jaar na dato, soms nog goed kan gebruiken.

Najaar 1975. Vier kinderen maken zich op voor een kauwgomballenkraak bij de plaatselijke frituur. Möp, Waus en Emilio zijn Limburgse arbeiderskinderen, Silvia de dochter van een Hollandse directeur. Al hun vaders werken bij DSM, 'de lichtfabriek die nooit stopt'. Ondanks hun akkefietjes vinden de vier een manier om met elkaar om te gaan. Om fantasievol te dealen met de onzekere wereld om hen heen. Ze hebben een humorvolle kijk op de buurt, op het leven van alledag en op hun eigen toekomstmogelijkheden. Samen delen ze spannende verhalen, zoals alleen kinderen dat

kunnen. Hun wereld verandert echter voorgoed wanneer ze ongewild terecht komen in een grote mensengebeurtenis. Zo'n gebeurtenis die vaders wegneemt, een gemeenschap ontwricht en vriendschappen kapot maakt.

Cast & Crew

Regie: Inèz Derksen | Eindregie: Annelies van Wieringen | Tekst: Benny Lindelauf | Spel: Kiki van Aubel, Roos Hoogland, Niels Lemmens & Lennart Monaster | Decorontwerp: Bas Zuyderland | Lichtontwerp: Sander Salden | Muziekontwerp: Joost Steltenpool | Techniek: Thierry Wilders | Dramaturgie: Ludo Costongs | Kostuumontwerp: Jorine van Beek | Regie-assistent: Mayke Roels | Rekwisiteur: Marieke van der Horst

Pers

DAGBLAD DE LIMBURGER: 4 sterren

“Toneelparel van Limburgse bodem” (...) “De Sittardse auteur Benny Lindelauf heeft een prachtige tekst afgeleverd: een coherent verhaal, verrassende conflictjes en ontroerende monologen. Aan het eind van de voorstellingen zijn er maar weinigen die het drooghouden. Dat komt ook door de dynamische en prikkelende regie, het krachtige spel en het interessante decorontwerp van Bas Zuyderland.”

BIJLAGE 2: VOORSTELLINGEN OP SCHOOL

A. DREAM ON

voortgezet onderwijs | klas | leerjaar 2 & hoger

Speelperiode: voorjaar en najaar 2016

Een coproductie van Het Laagland & Toneelgroep Maastricht

Een gastles over 'keuzes maken' op de middelbare school door een geslaagde advocate. Achter in de klas is een monteur bezig met een noodzakelijke reparatie. De twee blijken oud-klasgenoten die elkaar al een hele tijd niet hebben gezien. Vijftien jaar terug zaten ze hier zelf nog in de klas. Ze kunnen hun dromen van toen nog ruiken. De één straalt en haalt diep adem. De ander kan wel janken, want het stinkt.

Een voorstelling over de schaaftonden van ambitie en de schoonheid van het aanmodderen; over jobhoppers die op tijd opgeven en studieswitchers die te lang doorzetten; over de driftige dromer die geluk vindt en de falende durver die respect afdwingt. Maar bovenal, een voorstelling over trouw blijven aan jezelf in een wereld die schreeuwt om bedrog.

Veel gehoorde reactie van docenten is dat *Dream On* beter werkt dan een echte les over keuzes maken. De voorstelling en het aansluitende nagesprek dat door beide acteurs wordt gevoerd in de klas, laat leerlingen op een speelse(re) manier nadenken over de te maken keuzes. De voorstelling sluit goed aan bij de belevingswereld van jongeren. Doordat *Dream On* niet als voorstelling maar daadwerkelijk als keuze-gastles is aangekondigd op school, doorzien veel leerlingen niet direct dat het theater is en dat maakt de impact nog groter. Dat er zó dicht op hun huid gespeeld wordt, vinden leerlingen soms spannend of ongemakkelijk, maar vooral ook tof.

Regisseur Niels Lemmens: "We hebben met *Dream On* ongelofelijk veel leerlingen aan het denken gezet, herkenbare situaties laten zien en het gesprek over studiekeuzes en bijbehorende, dromen en geluk of ongeluk opengegooid. Uit de grote vraag naar deze voorstelling blijkt hoe goed deze aansluit bij de leefwereld van jongeren.

Cast & Crew

Concept & Regie: Niels Lemmens | Tekst: Annet Bremen | Spel: Kiki van Aubel en Niels Lemmens | Dramaturgie: Ludo Costongs | Eindregie: Lennart Monaster | Kostuums: Eva Jongen | Coaching: Inèz Derksen

B. FUTUREXPRESS

primair onderwijs | theatertrailer | groep 8

Het maken van je eigen toekomst begint nu *Een productie van Stichting Lichting Zuid & Het Laagland*

Speelperiode: voorjaar en najaar 2016

reprise, première februari 2014

Op een plein staat een vrachtwagen. Wil je naar binnen word je streng ondervraagd. Halt! JIJ daar! Ben JIJ in 2022 18 jaar? Voilà! Lichting ZUID 2022! Treed binnen in de FutureXpress. Are YOU ready for take-off? Hoogvliegers in hartje Europa, vite vite! Van high TECH tot high TOUCH. Architecten der Zukunft. Kop boven dat maaiveld!

Hé DU, de toekomst komt naar je toe! Tomorrow is your land! LAND hier! Ouvre la porte! Kompas voor straks. Morgen is NU! Maximize bitte! Wankelmoedig? Heldhaftig? Trefzeker? Tref the FUTURE! Innoveer jezelf! Exclusief voor tweeduizendtweintig beginners. Ben JIJ voorbereid?

Deze rondrijdende voorstelling gaat over het maken van je eigen toekomst, over de oneindigheid van ontdekken, over denken en doen. Over groot worden én zijn in Limburg en de wijde wereld niet zo ver van hier. Het stuk zet kinderen aan het denken over hun eigen toekomst in Zuid-Limburg. Na afloop van de voorstelling worden de kinderen uitgedaagd zelf een brief te schrijven aan de toekomst.

Nadat Lichting Zuid de nieuwe partner Connect Limburg aan de *FutureXpress* wist te verbinden, is er in mei 2016 alsnog groen licht gekomen voor deze derde ronde die voor het eerst ook Midden- en Noord-Limburg aandeed (Roermond, Weert, Venlo en Venray). Auteur Annet Bremen deed hiervoor een aantal aanpassingen in de tekst zodat de voorstelling ook een aantal specifieke herkenningspunten voor Midden- en in Noord Limburg biedt.

Cast & Crew

Regie: Lotte Lohrengel | Tekst: Annet Bremen | Spel: Christian Cadenbach en Hanneke Som | Vormgeving & kostuums: Jorine van Beek | Dramaturgie: Ludo Costongs | Techniek: Thierry Wilders, Sander Schippers.

C. ZO GEFIXT

primair onderwijs | klas | groep 7 & 8 |

voortgezet onderwijs leerjaar 1 & 2

Speelperiode: september t/m december 2016

Twee monteurs, Fred en Louis, komen de klas binnen. Het is hun taak om de pneunogoniek van de elektriciteitsdistributie in de hele school aan te passen aan de toenemende internetbehoefte. Ze verzekeren de docent dat het klusje zo gefixt is. Ze gaan aan de slag, aanvankelijk onopvallend, maar al snel kunnen de leerlingen niet meer om de mannen heen. Ondanks hun pogingen met wakkels, mallemoeren en truuvekkels blijft de boel maar slouweren en schiet de klus voor geen fluxiemeter op.

Voor Louis is het zijn eerste werkdag. Onder leiding van de doorgewinterde Fred doet Louis zijn stinkende best, maar Fred laat zich niet gek maken door deze gretige nieuweling. Door hun verschil in aanpak loopt de samenwerking niet echt gesmeerd. Wie heeft hier gelijk? Of gaat het daar misschien niet om?

In het tweede deel van het lesuur gaan de acteurs in gesprek met de klas over de baas zijn en de baas spelen. En over andere verhoudingen die er zijn zoals tussen leerkracht en leerling of ouder en kind. Of dat je zo graag aan iemands verwachtingen wilt voldoen waardoor je op je tenen moet lopen.

Bijzonderheid aan dit project was het feit dat de thematiek direct samenviel met de samenstelling van de cast. De jonge aspirant-acteur MBO Artiest (Arcus College) stond tegenover de zeer ervaren en doorgewinterde Laaglandacteur. Daardoor stond tussen beiden de uitwisseling centraal van expertise en techniek, verschillende carrièrev verwachtingen, nieuwe ideeën en eigen invalshoeken, zowel op als naast de speelvloer. Ook maakt de thematische herkenbaarheid

deze korte voorstelling extra geschikt voor MBO, (volwassen) praktijkonderwijs én voor bedrijven.

Daarnaast bestaat het technisch jargon van deze monteurs voor 75% uit niet-bestaande, zelfverzonnen woorden, zelfverzonnen en uitgevoerde voorwerpen en dito handelingen. De overtuiging waarmee de acteurs dit -met hoog Laurel & Hardy effect- brachten, zorgde er met regelmaat voor dat het publiek deze input voor waar aannam of extra genoot van deze bijkomstige theatraaliteit.

Cast & Crew

Regie: Inèz Derksen | Spel en tekst: Folmer Overdiep en Fabio Keerssemeeckers (stage) |

Dramaturgie: Ludo Costongs | Technische effecten: Cris Gorissen

D. ADAM EN DE ANDEREN

primair onderwijs | aula | groep 4, 5 & 6

Acceptatie, liefde en durven zijn wie je bent

Een coproductie van Generale Oost en Stichting Roversdochter i.s.m. Het Laagland

Speelperiode Limburg: januari 2016

première, Arnhem 9 december 2015

Adam lijkt een jongen als alle andere, maar toch is hij vanaf dag één op school ‘de rare jongen’. Hij wordt ontzettend gepest en zelfs thuis bij zijn vader, moeder en zusje, heeft hij het gevoel er niet helemaal bij te horen. De dag na zijn verjaardag loopt hij weg van huis en zo begint een zwerftocht door de stad. Hij komt mensen tegen die net als hij ‘anders’ zijn. En in ieder van hen: Slootman, Piraat, Carrièreman en Vogelvrouw ziet hij iets prachtigs. Het cadeautje dat ze aan de wereld geven.

Adam en de anderen gaat over acceptatie, met liefde naar elkaar kijken en durven te zijn wie je bent. Geschreven en gespeeld door Anne Rats (bekend van o.a. *EXPEDITIE PETER PAN* en de televisieserie *Otje*). Anne Rats maakt met *Adam en de Anderen* haar debuut als theatermaker. *Adam en de Anderen* zou in 2015 worden geregisseerd door Inez Derksen, maar wegens ernstige ziekte van haar partner moest zij deze regie teruggeven. Door een eerdere samenwerking van Anne Rats met Pieter Tiddens, was hij de juiste persoon om de regie over te nemen.

Anne Rats: “Zodra ik interviews gaf over *Adam en de Anderen*, kreeg ik veel positieve feedback vanuit de transgender gemeenschap: ouders herkenden het verhaal van Adam en zaten er zelf vaak op dat moment middenin. Ze voelden zich gesteund en sommige ouders heb ik na een voorstelling ontmoet en gesproken. Sowieso was het gesprek na de voorstelling altijd stimulerend: kinderen kwamen vertellen over hun eigen ervaring met pesten, of over dat ze schrokken van het onderwerp van de voorstelling, omdat ze nog nooit eerder met transgender-zijn te maken hadden gehad. Het pestthema en gebruik van fantasie als overlevingsmechanisme, kwam in deze nagesprekken altijd aan de orde. *Adam en de Anderen* is een hele mooie, belangwekkende voorstelling geworden over ‘anders zijn’ en dat dat niet iets is om bang voor te zijn, maar juist iets om te omarmen.

Adam en de Anderen wordt in 2017/2018 landelijk aangeboden via Buro Bannink.

Cast & Crew

Concept, tekst & spel: Anne Rats, Muzikant: Kaspar Föhres, Regie: Pieter Tiddens

BIJLAGE 3: OVERIG/PROJECTEN

A. DE THEATERONTMOETING (14-21⁺)

De Theaterontmoeting is een weekend vol masterclasses bedoeld als extra talentontwikkelingsprogramma voor jongeren uit de provincie Limburg. Tijdens dit weekend krijgen zij de kans om in andere context dan het eigen huis te acteren en kennis te maken met specifieke disciplines die doorgaans niet worden aangeboden bij de regionale jeugdtheaterhuizen of verenigingen.

Voorbeelden hiervan zijn *Humor*, *Performing Expression Techniek* en *Stemacteren & Nasynchronisatie*. De inhoudelijk samenstelling lag deze editie opnieuw bij coördinator Kiki van Aubel. De Theaterontmoeting vindt plaats op locatie van Het Laagland, inclusief overnachting.

Aan de Theaterontmoeting 2016 namen 38 jongeren deel. Deze jongeren waren afkomstig uit o.a. Sittard-Geleen, Heerlen, Maastricht en Roermond. De helft bestond uit nieuwe deelnemers, de andere helft had één of meerdere edities meegemaakt. Het maximaal aantal deelnemers is 45. De samenwerking met Theaterschool Westelijke Mijnstreek, LEF, KIEK, LuidZuid, Partoet/Kumulus is deze editie vooral gericht op de werving. Voor het affichebeeld van de Theaterontmoeting 2016 zijn jongeren van de verschillende jeugdtheaterhuizen geselecteerd om zo de samenwerking meer zichtbaar te maken.

Naast de masterclasses was er een bezoek aan de jongerenvoorstelling *Dream on* en een meeting met bekende jonge Limburgse acteur Joes Brauers. Uit de evaluatie blijkt dat de Theaterontmoeting als zeer geslaagd wordt ervaren. Het leeftijdsverschil tussen de deelnemers wordt wel als te groot ervaren als het om spelervaring gaat. Daar wordt in de opzet van de komende editie naar gekeken.

B. HET WILDE WEG (9⁺)

Afstudeervoorstelling Rita Hoofwijk

Speelperiode: mei 2016

Het Laagland biedt ieder jaar kansen aan één of meerdere talenten van de Toneelacademie Maastricht. In 2016 is dit Rita Hoofwijk, die samen met beroemd illustratrice Marit Törnqvist de voorstelling *Het wilde weg* creëerde.

In *het wilde weg* vertellen de poëtische prenten van illustratrice Marit Törnqvist het verhaal van een weg-loper die op weg is, maar nog niet weet waarnaartoe.

Een voorstelling over alle mogelijke wegen die je kunt bewandelen, over onderweg zijn, van hier naar daar en over het moment daar precies tussenin, als je niet meer hier bent en nog niet daar. Waar ben je dan wel?

Cast & Crew

Concept & Regie: Rita Hoofwijk | Illustraties: Marit Törnqvist | Spel: Lucas Dols, Lotte Milder, Felix Schellekens | Muziek: Lucas Dols | Scenografie: Anna Kurz | Coaching: Inèz Derksen | Grafisch ontwerp: Studio Noto | Het Laagland, VIA ZUID, Toneelacademie Maastricht

C. FLIKFLAK (10⁺)

Annet Bremen, m.m.v. Het Laagland en VIA ZUID
augustus & december 2016

*het is doodstil
van adem die ingehouden wordt, niemand durft te ademen
zelfs de lucht maakt vandaag geen geluid
duizenden longen staan op knappen
en ik sta hier
en nu moet ik het doen*

Wynn staat op de balk en wil beginnen. Maar ze begint niet. Hoe ze hier terechtgekomen is en waarom ze nu twijfelt, daarover gaat *Flikflak*: een monoloog van een jonge topturnster. In die split-second tussen vallen of de oefening succesvol afmaken, tussen de balans vinden of uit evenwicht raken, maakt Wynn de balans op. Is turnen nog spelen als het móet? Kun je dan nog vliegen?

Flikflak is een voorstelling die nog in ontwikkeling is.

Cast & Crew

Tekst & concept: Annet Bremen | Spel: Karlijn Hamer | Coaching: Inèz Derksen | Dramaturgie: Ludo Costongs

D. KOUDE SOKKEN DOOIEN NIET (7⁺)

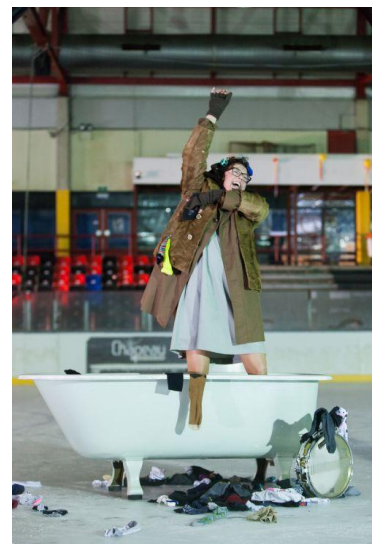
Theatercollectief OMA i.s.m. Het Laagland & VIA ZUID
Speelperiode: juli 2016 (ijsbaanversie) / december 2016 (theaterversie)

Het einde van het schaatsseizoen is aangebroken. Het ijs is verlaten. Voetje voor voetje zet Boy zijn schaatsen op het ijs. Bang om betrappt te worden. Er is niemand die hem nu kan zien. Een spoor van eenzame sokken ligt op de ijsbaan en de dingen gaan anders dan Boy wilt. Of gaan ze precies zoals hij wilt? Een voorstelling over sokken en herinneringen. Vies, alleen of met gaten.

Speciaal voor Cultura Nova brengt theatercollectief OMA in samenwerking met Het Laagland de locatievoorstelling *Koude sokken dooien niet* van de ijsbaan (Geleen On Stage) naar het theater.

Cast & Crew

Concept & regie: Mayke Roels | Tekst: Wieleke Clerckx | Spel: Julian Bouwens & Hanneke Som

E. 74 PERS.

Van Buchten naar Birkenau

Een coproductie van Jong Laagland en Theater Na De Dam

De gruwelijkheden en verhalen rondom de Jodenvervolging kennen we allemaal. Maar het lot van zigeunerfamilies in de tweede wereldoorlog is minder bekend. Toch kennen we ook bijna allemaal de foto van het meisje dat ooit werd aangezien als boegbeeld voor de Jodenvervolging. Het Joodse meisje dat niet Joods was. Geboren in Buchten en haar hele leven op reis, tot zij en haar familie bij een razzia in Eindhoven gedwongen werden een andere reis te maken en ze letterlijk van de aardbodem verdwenen. Haar naam? Anna Maria, roepnaam: Settela.

In **74 Pers.** wordt het indrukwekkende verhaal rondom deze verdwenen familie als uitgangspunt gebruikt. In een theatrale zwerftocht door Sittard nemen theatermaker Niels Lemmens en 12 spelers van Jong Laagland hun publiek mee op reis, van een vergeten verleden tot in het heden. Verhalen van toen, verteld door Limburgse jongeren van nu.

Een voorstelling over zwerversbestaan, vooroordelen, kampbewoners en gebrandmerkte zielen.

Cast & Crew

Regie: Niels Lemmens | Spel: Marlie Baselmans, Bas Beckers, Britt Beckers, Max Caanen, Isadora Coumans, Lisa Fresen, Robin Friesen, Laura Nicoll, Pepijn Pi, Sophie Pirisi, Rafke Swennen en Josje Veugen | Fotografie: Joost Milde | Productie: Het Laagland | Muzikale ondersteuning: Baroesjko, Adell Trio, Koperpoets | Bijzondere dank aan: Peer Boselie, Wil Brassé, Hotel Merici en de Gemeente Sittard-Geleen

E. WAAR DE WIND ONS BRENGT

Kindermonument Sittard-Geleen 2016

Kinderen van Basisschool De Lemborgh in regie van Hanneke Schoenmaeckers

Scholieren van De Lemborgh uit Limbricht geven het initiatief 'Kindermonument' voor de derde keer vorm. Het project rond Dodenherdenking moet bijdragen aan de betrokkenheid van jongeren en hun ouders bij dit thema. Na 4 mei wordt het Kindermonument vastgelegd als 'monument' voor de toekomst en op beeld verspreid via basisscholen, maatschappelijke organisaties, media en gemeente.

Jaarlijks wordt één basisschool uitgenodigd het Kindermonument te maken. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van een muziekstuk, theaterstuk of kunstwerk. In de periode februari tot en met april bedenken en maken leerlingen het monument onder professionele begeleiding, dit jaar opnieuw door Het Laagland in de persoon van theatermaker Hanneke Schoenmaeckers. Bij het project van De Lemborgh staat een zigeunermeisje centraal. Twaalf schoolkinderen verzorgen op basis van de ervaringen van een zigeunermeisje een korte voorstelling van acht minuten. Dit is de opmaat naar de voorstelling *74 Pers.* die later op de avond in het kader van Theater na de Dam op diverse locaties in het centrum van de stad wordt gespeeld.

Op 4 mei vindt de presentatie van het Kindermonument 2016 voor publiek plaats, aansluitend aan de herdenkingsceremonie op de algemene begraafplaats in Sittard.

Cast & Crew

Concept en regie: Hanneke Schoenmaeckers | Spel: Kinderen van basisschool De Lemborgh

BIJLAGE 4: TOELICHTING GOVERNANCE CODE CULTUUR

Het Laagland past de negen principes van de Governance Code Cultuur toe. Deze code waarborgt goed bestuur, adequaat toezicht en transparante verantwoording. Onderstaand worden de negen principes punt voor punt toegelicht:

1. Het bestuur van Het Laagland is verantwoordelijkheid voor het in acht nemen van de Governance Code Cultuur. Het bestuur informeert de leden van de Raad van Toezicht over deze Code.
2. Sinds haar oprichting in 2000 hanteert Stichting Het Laagland het Raad van Toezicht model.
3. Per 1 september 2015 bestaat het bestuur van de stichting uit een algemeen directeur en een artistiek directeur. Bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn vastgelegd in het directiestatuut. De algemeen directeur is als primus inter pares eindverantwoordelijk voor het algehele beleid van de stichting en alle taken en bevoegdheden die krachtens de wet en de statuten van de stichting aan het stichtingsbestuur toevallen. Tevens is de algemeen directeur verantwoordelijk voor de naleving van alle wet- en regelgeving. De artistiek directeur is belast met het artistieke beleid.
4. De Raad van Toezicht stelt de bezoldiging van het bestuur vast met in achtneming van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). In het jaarverslag wordt de individuele bezoldiging van de directie vermeld.
5. De taken, verantwoordelijkheden en werkwijze van De Raad van Toezicht zijn vastgelegd in het Raad van Toezicht-regelement. Onverminderd hetgeen in de statuten van de stichting is bepaald, behoren tot de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de Raad van Toezicht in ieder geval:
 - a. Benoeming, ontslag en schorsing van de leden van de directie. De werving en de selectie van de directie geschiedt op basis van een vooraf opgestelde profielschets voor de omvang en samenstelling van de directie, rekening houdend met de aard van de stichting, haar activiteiten en de gewenste deskundigheid van de directeuren;
 - b. Het bewaken van de samenstelling en de kwaliteit van de directie, onder meer door het desgewenst betrekken van deskundigen van buiten de stichting bij de procedure voor de vervulling van een directiefunctie, in het bijzonder bij de werving van de statutaire artistiek leiding;
 - c. Het jaarlijks houden van een functioneringsgesprek met beide directeuren;
 - d. Het toezicht uitoefenen op de functievervulling van de directie en op de algemene gang van zaken binnen de stichting;
 - e. Het terzijde staan van de directie met reflectie en/of advies;
 - f. Het vaststellen van het directiereglement;
 - g. Het wijzigen van de statuten;
 - h. Het vertegenwoordigen van de stichting bij een tegenstrijdig belang met of een ontstentenis of belet van de directie;

- i. Het conform de statuten en het directiereglement van de stichting al dan niet goedkeuren van de door de directie genomen besluiten en opgestelde plannen;
 - j. Het verlenen van opdracht aan een accountant tot onderzoek van de jaarrekening zoals bedoeld in artikel 13 lid 5 van de statuten van de stichting;
 - k. Het goedkeuren van de jaarrekening en het daaraan voorafgaand overleggen met de accountant over diens bevindingen zoals bedoeld in artikel 10.3 van de statuten van de stichting.
- 6.** De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor de eigen samenstelling. De Raad bestaat uit minimaal drie en maximaal zeven leden, gezien de omvang van de stichting wordt gestreefd naar vijf leden. Conform het Raad van Toezicht-reglement wordt gelet op competenties, man/vrouw-verhouding, leeftijd, bestuurlijke ervaring en culturele diversiteit. Statutair worden leden benoemd voor een periode van vier jaar en zes maanden, met de mogelijkheid tot herbenoeming. De maximale zittingstermijn is derhalve negen jaar. Het rooster van aftreden wordt in het jaarverslag gepubliceerd.
- 7.** De Raad van Toezicht verricht haar werkzaamheden onbezoldigd.
- 8.** Toezichthouders en bestuurders vermijden elke vorm van belangverstremgeling. Het bestuur meldt elke relevante nevenfunctie aan de Raad van Toezicht. Bij betaalde nevenfuncties en bij onbetaalde nevenfuncties met een potentieel tegenstrijdig belang is voorafgaande toestemming van de Raad van Toezicht vereist. De Raad van Toezicht is zo samengesteld dat de leden onafhankelijk van elkaar, van de directie en van deelbelangen kunnen functioneren als goede toezichthouders en adviseurs.
- 9.** Het bestuur is verantwoordelijk voor financieel beleid en risicobeheer door sluitende interne procedures en externe controle. Het bestuur heeft de goedkeuring van de Raad van Toezicht nodig voor de volgende onderwerpen:
- a. de strategie, waaronder begrepen het artistieke en zakelijke beleid, dat moet leiden tot realisatie van de statutaire doelstellingen;
 - b. de financiering van de strategie, inclusief de plannen voor fondsenwerving;
 - c. de voorzieningen voor het beheersen van het functioneren van de organisatie door middel van een adequaat risicobeheersings- en controlesysteem;
 - d. het jaarplan en de daarbij behorende begroting;
 - e. het jaarverslag en de jaarrekening;
 - f. het aangaan of verbreken van duurzame of belangrijke samenwerkingsverbanden; rechtshandelingen zoals het aangaan van leningen, het stellen van zekerheden en de aan- of verkoop van registergoederen die een bedrag van € 30.000 te boven gaan;
 - g. De hoofdlijnen van het arbeidsvoorwaardenbeleid voor medewerkers en van het vrijwilligersbeleid.

BIJLAGE 5: EXPLOITATIEREKENING 2016

	Realisatie <u>2016</u> €	Begroting <u>2016</u> €	Realisatie <u>2015</u> €
BATEN			
<u>Directe opbrengsten</u>			
Publieksinkomsten	264.348	213.318	207.502
Sponsorinkomsten	0	0	5.375
Overige inkomsten	78.963	23.728	122.662
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	343.311	237.046	335.539
<u>Indirecte opbrengsten</u>	46.438	5.000	17.140
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Totale opbrengsten	389.749	242.046	352.679
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
<u>Subsidies/bijdragen</u>			
Subsidie OCW	541.645	534.751	534.483
Subsidie provincie	350.175	350.175	345.000
Overige subsidies/bijdragen			
- Publieke middelen	69.275	56.500	46.195
- Particulieren en bedrijven	0	0	8.307
- Private fondsen	1.600	1.500	25.000
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	962.695	942.926	958.985
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Totale baten	1.352.444	1.184.972	1.311.664
	<hr/>	<hr/>	<hr/>

	Realisatie <u>2016</u> €	Begroting <u>2016</u> €	Realisatie <u>2015</u> €
LASTEN			
Beheerslasten:			
Beheerslasten personeel	189.986	210.172	167.276
Beheerslasten materieel	200.837	166.884	174.249
Totale beheerslasten	390.823	377.056	341.525
Activiteitenlasten:			
Activiteitenlasten personeel	719.531	681.250	850.809
Activiteitenlasten materieel	166.799	126.666	196.787
Totale activiteitenlasten	886.330	807.916	1.047.596
Totale lasten	-1.277.153	-1.184.972	-1.389.121
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING	75.291	0	-77.457
Saldo rentebaten en –lasten	-777	2.000	-811
EXPLOITATIERESULTAAT	74.514	2.000	-78.268
Eigen inkomstenpercentage	43,90%		43,70%